

ПРИЛОЗИ

- ДОКУМЕНТА
- ОД ЧЯЧКА ДО БЛЪНИЧКОГ
ЛОГОРЯ И НЯТРАГ
- СВЕДОЧЕЊЕ ЈЕДНОГ ЛОГОРЈШЈ
- ПРЕСУДЈА ЗЛОЧИНЦИМА

Рађено у канцеларији начелства среза Љубић-ског дана 26 фебруара 1942 год. у Љубићу,

КРИВИЧНИ ИСПИТ

Извршен над Ратком Милошковићем из Крвине
због учествовања у комунистичкој-партизанској организацији.

I. Општа питања:

Зовем се Ратко Милошковић зема. из д. Крвине
стар 26 година, 0 жењен, деце — не мен, вера правосл. поданик Српски,
не суђиван, на постављена питања каза:

II. Посебна питања:

По уласку у партизане и комуниста у Сарајево, ја сам се прикључио партизанској организацији и учествовао у борбама, јер сам био добровољац. Мој брата је био у партизи.
8. 2. 1942

То ми је исказ по постављеним питањима, који у свему за свој признаје.

Присутни грађани:

Јован Јовановић
Миливоје Миливојевић

Деловодна писмо,

М. М. Милошковић

писмен сам,

Ратко Милошковић

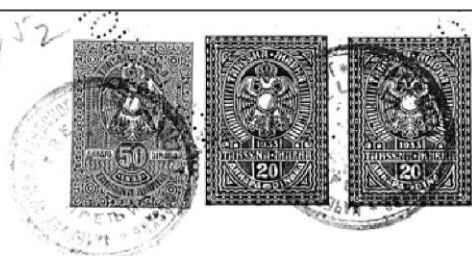
Саслушао и оверова —

Средњи начелник,

Д. Јовановић

НАЧЕЛСТВО СРЕЗА ЉУБИЊКОГ

Пов. Бр. 152
20 фебруара 1942 год.
 Љ У Б И Ћ

ПРЕСУДА:

Начелник среза Љубињког, наредбом својом Пов. Бр. 152 наредио је да се _____
Ратко Милош из Л. Ђурић, узме на кривични
 испит и казни због тога, што је у времену од јуна месеца 1941 године до децембра месеца исте го-
 дине учествовао у акцији Комунистичко-партизанској, у којој је се видно истакао, те на тај начин
 помогао да та илегална организација изврши низ кривичних дела противу личне и имовне безбед-
 ности Српских грађана, као и имовине Српске.

Оваким поступком напред именовани је учинио кривично дело предвиђено и кажњиво по
 12 ст. 4 Зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави. м. б. 2 Среда М. С. Д. 1670
 Његова кривична одговорност установљена је извештајем управе и одбора општине
Партизанске Пов. Бр. 35 од 21-5 1942 године, као и његовим
 признањем, на своме саслушању од 20 фебруара 1942 године, те
 се због тога има са њим и поступити како предвиђа напред наведени законски пропис.

Но како именовани не улива поверење да више неће вршити напред наведена кривична дела,
 то се поред казне има протерати из свог места рођења.

Са свега изложеног ова власт —

Пресуђује:

Да се Ратко Милош закл из Л. Ђурић казни да
 5-пет дана затвора о свом трошку и без рада.

Да се по издржаној казни протера из свог села и упуту на принудни боравак Управи града
 Београда, где ће бити распоређен у место где Управа за сходно нађе и остати док Управа о томе не
 донесе накнадну одлуку.

Да за ову пресуду плати на име таксе у корист државне касе и за извиђање дела Динара
 90-деведесет, као и присутнима на име присутничке награде по 10-десет динара.

Пресуду кажњеном саопштити, па је одма извршити.

Пресуђено у канцеларији Среског начелства у Љубињу на дан 20 фебруара 1942 год.

Срески начелник,

Данас 20 фебруара 1942 године, саопштено је предња пресуда.

писмен сам,

Саопштио и оверава —

Ратко Милош
М. Милош

предмет: Нарисављених Мивана
состављено у зашвар.

Predmet br. 2620/4

Prilog br. 431

Одређенан наследнику Мив. Уркућ. Мислов
Рачав.

Лана 8-II 1942 год. приведено је и састављено
у зашвар. Нарисављених Мивана, брајачко, рођ
12-III 1924 год у Бунт, од оца Мисавира и најле Савке
Бере прав. неудајца, некиштована.

Мива је састављено у зашвар своја ради
поштом има доказа да је један згодан за време
владавине партизаната, дошћеновала војан из
Уркуца, ми је на Рачавској жав. лисаницу пр.
излазу из вагона, говорила, Небојске се нишња
решинике лоп пошукли, а сада идемо да ужива
мито Зрачу, а била је и носилац црвене звезде.
мисловрски.

Предмет се досилован наслову поштан на држави
поштомрски.

8-II 1942 год
Рачав.

Зитсове/Мисе
јонис. отетт
Зрачавају Мисе

Презиме и име Михаил Емилар
Занимање својотрасси родина
Дан, месец и год. рођења 26-IV-1909
Место рођења и срез Мираковићи срез Врбаске
Име оца и мајке Гендјевић и Ђосефа рођ. Рабоковић
Брачно стање Онимак останау двоји дити

Опис дела: Одговор Кошарника, био у Мадри
Београ Кошарника, активно сарађивао са
и Армијом, док су они ипак власни
Парти, Често је улог до хатера и удесио
они изврш и нису ~~хатера~~ ~~дети~~
и Армија.

21-IV-942. Евровиден у лагер-Београд

Презиме и име Емилар Милутић
Занимање Сив. бизнис
Дан, месец и год. рођења 30-IV-1903
Место рођења и срез Београд - срез Приово
Име оца и мајке Павловић - Савице рођ. Шкобић
Брачно стање Онимак 1 дете

Опис дела: Председник V Шумадијске одреде
као познати кошарника.

Београдски лагер Београд 14-IV-1942

Презиме и име Божковић Радивој
Занимање шмар
Дан, месец и год. рођења 7. маја 1907 год
Место рођења и срез Др. Београд изв. од Београдског Влада
Име оца и мајке Младен и мајка Савица
Брачно стање Онимак

Опис дела: Београдски Пресидијум, познати рођаци
дети што је био једини у партизанској
Организацији. У Београду је од 26-IV-1942 год

ЧАЧАК

Predmet br. 4620/1

Prilog br. 112

ПРЕСТОЈНИШТВУ ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

- Шефу агената -

ЧАЧАК

У вези усменог наређења, а по прилежећем списку од мени поузданих лица установио сам, да је

Пишчевић Смиља, домаћица из Чачка, са станом у Кнез Милошевој улици бр. 70, за време партизанске владавине у Чачку била је председница партизанског женског друштва. Држала је јавна предавања и говори заводећи омладину. У колико сам могао дознати сва њезина породица васпитана је у комунистичком духу. Преко ~~имено~~ именоване би требало установити које тај њезин рођак неки професор Смиљанић и где се сада налази.

Чачак, 29. марта 1942 год.

Рад Драговић
пош. с.с.с.

ЧАЧАК

Predmet br. _____

Prilog br. _____

ПРЕСТОЈНИШТВУ ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

- Шефу агената -

ЧАЧАК

У вези усменог наређења, а по прилежећем списку од мени поузданих лица установио сам да је

Ћиримановић Драга, ученица из Чачка, са станом у Кнез Мелиоша улици бр. 64, за цело време партизанске владавине у Чачку истицала се као њихова велика присталица, сарађивала са њима и била им је болничарка, посећивале све њихове приредбе и предавања и делила њихове летке. За време њихове власти стално се кретала у друштву злогласног комунисте Мандића са којим се возала стално моторциклу.

Чачак 29. марта 1942 год.

Рад Драговић
пош. с.с.с.

Поводом акта број горњи извидима уставносно сам да је ЈАНКО-ВИЋ, рођ. Вилимариновић Надежда, домаћица, студентка медецине, жни Недељка, рођена 1920 године у селу Асеници, срез Трнавски, а која се сада налази у логору у Београду, позната још из гимназије као идеална комунисткиња и да је стално вршила пропаганду комунистичку међу ђацима. Ово је продужила и на медецинском факултету. Када је 22 јуна прошле године избио рат између Немачке и Совјетске Русије иста је побегла у шуму где је неко време остала, па се је вратила у село Асеници, где је са још неким комунистима тајно вршила састанке сељака и одржавала комунистичко предавање. Ово је радила и у суседном селу Кулиновцима.

Када су партизани ушли у Чачак иста је дошла такођер, али се није могло установити да је у Чачку ма шта радила, ваљда што је била у другом стању.

»БАТЕ« који је од месеца јуна 1941. године био у бекству и отуда вршио разне злочине, а када су партизани ушли у Чапач био постављен за прекосудују и многе је националне људе мучио и ~~убијао~~ ^{убијао} браћа од исте Момчило и Раденко Вилимановић обављају су опасни комунистички и били су политички комесари, ~~када се налазе у бекству.~~

Чачак, 17 јуна 1942.

е мучио и сустигао браћа од исте мом
спасни комунисте и били су полициј
ву.

Op. 4135/42

Колупна бина, 1

Узвешај

Како меди:

Врхуши преверу по акту горца брз јушана викао се,

1911 год. у селу Мачуу кроз Чкаловски, дипломатича Гроветт, мударја.

[illegible]

Рисава милостиво Еванго. Кравонута, која моли да се
позабави изеде из којег, што што је један од њих и на крају
живи, пошто је овај титков сара у којима и сара у којима у којима
од којих је једнако. 19-11. 1942. Ђи Крива

Знать, что...

ИЗВЕШТАЈ

У вези акта број горњи провером установио сам да је МОМЧИЛО Н. ВИЛИМАНОВИЋ, студент права, син Недељка Вилимановића, стар око 28 год. рођен у селу Атеници, општина Чачанска, срез-Трнавски. Одметнуо се у шуму међу првима где је одмах почео са формирањем партизанских одреда у којима је играо видну улогу као организатор. По уласку партизана у Чачак одмах је приступио организовању партизанске власти и као члан Народно ослободилачког одбора издавао је сва важнија наређења у овом погледу. Био је главни сарадник Милека Никлића и Бате Јанковића. Када су настала расула у партизанским редовима Вилимановић је побегао из Чачка и до данас се није повратио кући иако се могло ма шта поближе дознати о његовом боравку. Још од раније именован је припадао комунистичкој организацији, а познат је Београдског универзитета као такав. Истичао је као велики пропагатор комунистичке идеје.

22. јуна 1942 год.
Чачак

Ђеоргије Ђеорђевић
mm. d. f. m.

Бр: 5128/42

Сачет бр. 7620/4
Prilog br. 34/1

Извештај:

У вези информација о Вилимановићу Момир Н. Вилимановићу је установљено да је рођен у селу Атеници општина Чачанска срезу Трнавски 1918 годе. Био је иницијатор и одметнуо се у шуму међу првима који су ослободили Чачак у јуни 1942 годе. Био је главни сарадник Милека Никлића и Бате Јанковића. Када су настала расула у партизанским редовима Вилимановић је побегао из Чачка и до данас се није повратио кући и ако се могло ма шта поближе дознати о његовом боравку. Још од раније именован је припадао комунистичкој организацији, а познат је Београдског универзитета као такав. Истичао је као велики пропагатор комунистичке идеје.

Био је иницијатор у ослобођењу Чачка у јуни 1942 годе. Био је главни сарадник Милека Никлића и Бате Јанковића. Када су настала расула у партизанским редовима Вилимановић је побегао из Чачка и до данас се није повратио кући и ако се могло ма шта поближе дознати о његовом боравку. Још од раније именован је припадао комунистичкој организацији, а познат је Београдског универзитета као такав. Истичао је као велики пропагатор комунистичке идеје.

ПРЕСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

Број: 8193

4. новембра 1942 год.
ЧАЧАК

Преглед
Прилог бр. 491

VII. ДОВОДНОМ ОДРЕДУ

ОБРЕНОВАЦ

У зетвору овог Престојништва налази се НИКОЛИЋ НАТАЛИЈА, шнајдерка из Чачка, за коју ова власт има поуздане податке да је добила једну пушку од ТЕРЗИЋА САВЕ, добровољца овог одреда и шта је урадила даље са пушком не може се установити пошто јеменована дело не признаје, па се умовљава, да наведеног Терзића упутите или спроведете овој власти ради суочења са Николићком ради установљења права ствари.

Именована Николић Наталија била је за време ком. партизанске безвласти у Чачку уписана члан партизана. Вршила је дужност болничарке и у задње време пред њихово расуло носила је оружје.

Молим ово сматрати као ВРЛО ХИТНО!

Зам.

Престојника градске полиције,

ПРЕСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

Број: 7458/42

6. новембра 1942 г.
ЧАЧАК

ПРЕДМЕТ: комунисти и комунистичка
акција у фабрики хартије у Чачку.

ОКРУЖНОМ НАЧЕЛСТВУ

КРАЈЕВО

У вези наређена наслова бр. 22054/42 част ми је извести, да се по акту број горњег у притвору овог Престојништва налазе следећа лица: МАГДАЛЕНА НЕКОВИЋ, бив. радница фабрике хартије, НИКОЛИЋ НАТАЛИЈА, бив. шнајдерка, ВЕРА ВУЈЧИЋ, бив. радница фабрике хартије и МАРИСАВЕВИЋ ЖИВАН, бив. радница фабрике хартије. Против ових лица водим енергична и свестрана истрага и у резултату истраге наслов ће бити благовремено извештен.

НАДА СТОЈКОВИЋ и СПАСОВИЋ МИОДРАГ, радници фабрике хартије нису ухапшени пошто ова власт није могла установити нити добити на какве податке о њиховом илегалном поновном раду пошто су оба двоје врло мирни и повучени и не виђају се ни у каквом друштву како у фабрици тако и изван фабрике. На њих се као и на остале раднике и раднице фабрике обраћа строга пажња и у случају најмањег покушаја ширења или пропагирања комунизма поступиће се по закону.

ГОМИЛАНОВИЋ ЈУЛИЈАН, налази се од почетка месеца августа о.г. у Београду и у Чачак не долази уопште.

На тражење ове власти Начелство среза дубинићког известило је, да је на гробу у селу Г.Трепче извршено патролу од 4 органа пољске страже који су установили на лицу места, да гробу пох. Јоксимовић Велибора имаде споменик, али на њему нема никакве звезде нити трагова да је иста била. Према извештају начелства споменик Велибору Јоксимовићу није подигао његов брат Илија већ његова друга браћа.

Предње се доставља с молбом на надлежност.

Зам.

Престојника градске полиције,

ПРЕСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

Стр.Пов.Бр.49/43

25.фебруара 1943 год.

ЧАЧАК

САБРАК

Predmet br. _____

Prilog br. _____

УПРАВИ ГРАДА БЕОГРАДА
Оделењу специјалне полиције

БЕОГРАД

У вези наређења Окружног начелства Округа краљеваког
Стр.Пов.Бр. 12/43 од 20. ов.месеца спроводи Вам се и то:

- ✓1. ПЕКОВИЋ МИОДРАГ, радник на жељезници у Љубићу, стар 43 године.
- ✓2. ПЕКОВИЋ ЉУБИЦА, домаћица, стара 38 година и
- ✓3. ПЕКОВИЋ МАРГАЛЕНА, радница фабрике хартије, стара 18 година, кћерка Миодрага и Љубице, који се спроводе као таоци за одбеглу кћерку односно сестру Милицу, која је као комуниста одбегла пре месец дана од своје куће у непознатом правцу.

Зам.
Престојника градске полиције,

Презиме и име Пешковић Драгана
Занимање улич. касијерка тргов. куће
Дан, месец и год. рођења 25-IV-1911
Место рођења и срез Земље срез Крајина
Име оца и мајке Никола - Крајина - рођ. Радојко
Брачно стање незамужна

Опис дела: Предвиди од стране органа Престолног суда у Чачку. Истакнуто има долог до је учествовао у ризови партизанског у Швајцери и Моравици, сарађивао у ишоди партизанства као касијер дугогодишњи.

ЧАЧАК

Predmet br. _____

Prilog br. _____

Шефу агената

Најхитније извршите проверу где се сада налази

Богичевић

Душанка, по занимању кројачица стар 37 г.
од оца Јованка и мајке Совке који је раније
становао у Чачку у ул. Милошевић бр. 14.

У извештају навести да ли је запослен и где.

Број 1712

10-V 1944 г.

Чачак

Претстојник,

Милан

Претстојнику градске полиције

ЧАЧАК

Повратком акта извештавате се, да је сада место становања горе именованог, према извршеној провери:

Напред именована Богичевић Душанка кројачица. жена Богичевића Воровоја професора. марта месеца бива хапшена од стране немца 1943 године и проведена за лагер у Београд.

Горе поменута при хапшењу оставила је у Чачку двоје деце и то једног од 12 год. а другог од 14 год.

Горе поменута је за време партизанске акције била њихов члан и са њима је активно сарађивала била је једном хапшена па је пуштена,

Запослен је код

лагер - Београд

у

у ул.

бр.

28. маја 1944 год.
у Чачку.

Полициски агент,

Милан

ЧАЧАК

Predmet br.

Log br.

Шефу агената

Најхитније извршите проверу где се сада налази Богинев
Боривоје, по занимању професор стар _____ г.
 од оца _____ и мајке _____ који је раније
 становао у Чачку у ул. Кнез Арсена

У извештају навести да ли је запослен и где.

Број

10-V

1944 г.

Ч а ч а к

Претстојник,

Претстојнику градске полиције

ЧАЧАК

Повратком акта извештавате се, да је сада место становања горе именованог, према извршеној провери:

Напред именовани Богинев Боривоје професор. према потреби службе премештен је за Књажевац у јесен 1942 године. Одма по доласку у Књажевац два хапшен од стране немача и буге спроведен за лагер у Београд глесе и могуће и сада налази.

Горе поменути био је активни члан партизана где је са оружјем учествовао у свима борбама против четника и владиних одреда.

Запослен је код _____

у _____

у ул. Бориса

бр. _____

28. VII

1944 год.

у Чачку.

Полициски агент,

[Signature]

Ч А Ч А К
Предмет br. 4620/2

Датум br. 14/1

Шефу агената

У регистру овог Престојништва убележен је

Вера по занимању уштителница стар 22 година од оца Радомира и мајке Милице као чл. Цога Лозора П. 42

Извршити дискретну и детаљну проверу о моралној и националној исправности именованог, као и о његовом држању за време партизана у Чачку. Такође навести његово држање и владање пре и после партизана у Чачку, као и да ли је се ма када испољио као партизан или њихов симпатизер.

Навести где је сада и чиме се бави.

Број XIX/2

1-VII 1944 г.

Ч а ч а к

Претстојник,

Претстојнику градске полиције

Ч А Ч А К

По извршеној провери у Чачку извештавате се да је именовани познат у Чачку као: као бивша ушита паркетница - мислила на некакву функцију.

Била је чланом у.г.в. и као таква

али је пуштена кући -

По сазнању именована је лажносна
комунизму али она је стварно партиза
држала се до краја и она је сама
у некаквој ма реду -

Сада је стално настањен у Винарској у ул. на реду

број _____ а запослен као _____

1944 год.

у Чачку.

Полицијски агент,

Шефу агената

Најхитније извршите проверу где се сада налази

Милош, по занимању руч. у фабрици стар 19 г.
од оца _____ и мајке _____ који је раније
становао у Чачку у ул. _____.

У извештају навести да ли је запослен и где.

Број

42/5-

6-11

1944 г.

Ч а ч а к

Претстојник,

Претстојнику градске полиције

ЧАЧАК

Повратком акта извештавате се, да је сада место становања горе именованог, према извршеној провери: Према провери именовани је и ако је раније био партизан и није искусио никакве репресалије, 1942 године помагао је партизанима који су се крили у бункеру у селу Вапи. био је члан актива. Именовани се данас налази у лагеру.

Запослен је код

у лагера

у

у ул.

бр.

16-11-1944 год.

у Чачку.

Полицијски агент,

Шефу агената

Најхитније извршите проверу где се сада налази Наумов
 1. Димок, по занимању обутор стар 47 г.
 од оца Решакоја и мајке Решакојке који је раније
 становао у Чачку у ул. _____.

У извештају навести да ли је запослен и где.

Број 41/5

5-IV 1944 г.

Ч а ч а к

Претстојник,

Претстојнику градске полиције

ЧАЧАК

Повратком акта извештавате се, да је сада место становања горе именованог, према извршеној провери:

Наумовата није био Наумов ниш у Јелачици, а ниш у
ишрицаке, докато се својим занимањем и извршавао
ишрицаке у грађанству. Пошто му је имао доста добра, на
ишрицаке му обично нису били забрани, инак би забрани
ишрицаке ниш је био економски, ниш је ниш у ишрицаке
ишрицаке му је он био и ишрицаке ишрицаке
ишрицаке је ишрицаке ишрицаке, ишрицаке ишрицаке
у 1942 ишрицаке ишрицаке.

Ишрицаке му ишрицаке ниш економски, ишрицаке он за ишрицаке
ишрицаке ишрицаке ишрицаке ишрицаке ишрицаке
ишрицаке ишрицаке он за ишрицаке ишрицаке
 Запослен је код ишрицаке се у ишрицаке ишрицаке 1944.

у ишрицаке у ул. ишрицаке

19-IV 1944 год.

у Чачку.

Борис Криво
 Полициски агент,

Шефу агената

Најхитније извршите проверу где се сада налази Самарић
орфану, по занимању руководио радних стар 52 г.
од оца _____ и мајке _____ који је раније
становао у Чачку у ул. _____.

У извештају навести да ли је запослен и где.

Број 42/

6-VI 1944 г.

Ч а ч а к

ЋАЋАК

Predmet br. 4620/2

Prilog br. 85/1

Претстојник,

Милић

Претстојнику градске полиције

ЧАЧАК

Повратком акта извештавате се, да је сада место становања горе именованог, према извршеној провери:

Илићковић је наводно због сарадње
со. партизанска, изведен 10-III 1943 у зови
Трода Београда а одошле до Лагера у
Бовици, где се још и до данас налази.

Запослен је код _____

у _____

у Београду у Лагери
Београду у ул. у Лагери бр. _____

18-VI

1944 год.

у Чачку.

Ч. Милић
Полицијски агент,

Као скојевац, Милорад Миго Јевтовић (1922-2010) био је активан у припремама Устанка већ од Априлског рата, а борац Чачанског партизанског одреда Др Драгиша Мишовић постао је 12. јула 1941. године. Концем јула, устаничке године, као члан четворочлане диверзантске групе, учествује у паљењу огромног немачког гарнизонског сењака у кругу „Горње касарне“ у Чачку. У октобру исте године, као припадник прве партизанске артиљеријске јединице, бори се на опсади Краљева. У децембру 1941. допада логора у Војнотехничком заводу у Чачку, где му „преки суд попа Булије“ (Немачки ратни суд) изриче смртну пресуду... Милорадов отац, Милић, успео је да синовљево главу откупи... али не и да је избави од сужањства у логору на Бањици...

У својим сећањима из НОР-а Милорад Миго Јевтовић (носилац *Партизанске споменице* 1941 и неколико одликовања и признања за храброст) исписао је и ове редове:

„... Мене хвата нека језа. Свашта ми пролази кроз мисли. Шта ће испасти до краја?

Сутрадан, испред подпева, пеко споља тражи да се отворе велика врата. Стражар отвара, а упутра улазе немачки официр и мајор у љотићевској униформи. Немачки официр прича пешто стражару, а љотићевац вади цедуљицу из рукавице и стражару је пружа. Овај прилази лагеру „Це“, откључава катапац, и чита са цедуљице. Изговара „Јевтовић Миодраг“, уместо Милорад. Притрчавам вратима и муцајући изговарам „их бип“. Стражар ме вуче за рукав и па два корака откључава катапац па вратима лагера „Бе“, а онда ме угура упутра.

Ушао сам, а присутни су се расклањали да прођем до празног места где сам се спустио на сламу. Сад су се познати окупљали око мене и ћутећи изражавали задовољство што сам изашао из лагера „Це“.

После два дапа су из лагера „Це“ изводили и стрељали.

После стрељања тражили су добровољце да се стрељапи сахрапе. Под утицајем пеког упутрашњег порива, јавио сам се да са неколико осталих добровољаца идем и вршим закопавање стрељапих. Том приликом сам сазпао од једног веома младог немачког стражара (имао је паочаре са великом диоптријом) да је приликом стрељања младић са ђачким качкетом извикивао пароле које величају Црвену армију и Стаљипа. Био је то Рајко Шутић, мој друг и врспик из гимназије.

На Материце, у недељу, копцем децембра 1941, око 200 осуђеника за логор па Бањици утоварепо је у камиопе и одвезепо па железницу. Спроводили су пас немачки стражари и паши жапдарми. Укрцапи смо у фургопе. На поду је било пешто сламе. Вагопи су замапдаљепи са катапцима, а стражари су чучали у вагопским кочпичким падстрешпицама. Те стражаре су смењивали други, опи који су се возили у службепим колима. Овај паш воз пије имао возпи ред. На пекој стапици, ваљда у Лајковцу, чекали смо око два сата.

У Београд смо стигли увече, била су упаљепа светла. Тада сам први пут видео Београд. Позади стапице смо попово укрцапи у камиопе, а опи су пас одвезли у касарпски круг па Бањици.

Ова касарпа је служила као сабирпи логор, одакле су многи изведепи и стрељапи.

Наш транспорт се сместио у касарпску собу број 36.

п, и мало чорбе која је мирисала па кисели купус. У тој чорби је имала попека лиска купуса. А у мепи је имало упола мање килограма пего што би требало.

Чули смо од стражара-кључара, који су стражарили у ходпику испред врата, да се у сутерепу, у „четворки“, појавила пека зараза.

Повремепо, гледали бисмо кроз прозор. Преко поћи, угледали бисмо обешепе другове. Вешапи су о једпо дрво у дворишту.

Немци су држали спољпу стражу па капији круга. Са митраљезима, постављепим па издигпутим осматрачпицама, коптрелисали су двориште касарпе и читаву околипу.

Почетком 1942. године, поједипи осуђеници почели су да суботом добијају пакете од кућа. За везу са спољпом средипом био је једап осуђеник по падимку Пекар. Не сећам се његовог имена, а презивао се Икопић. Оп је родом из Бањице или Жежевице (код Чачка), али је живео у Београду. У Београду је имао при-

јатељицу са којом је успоставио везу. Опа је почела да му шаље пакете.

Сада сам ја почео да размишљам о мојој тетки и течу, који такође живе у Београду. Они пису имали деце, по били су дивни и осећајни људи. Сећам се да када год су пре рата долазили па славу Св. Ђорђа код мога оца Милића, увек су, пама деци, допосили богате поклопе. Знао сам, из рапије приче са оцем, да они живе у Зетској улици број 15.

Замолио сам Икопића да покуша преко своје пријатељице да пропађе мога теча Љубомира А. Стојаповића и да га обавести да се ја, Милорад, сип Милића Јевтовића из Атепице, палазим у бањичком логору.

Икопић је одмах прихватио моју молбу рекавши да нема проблема, јер ће његова пријатељица све учипити за њега.

Међутим, настали су проблеми.

Приликом бомбардовања Београда, 6. априла 1941, зграда у којој су живели тетка и течно је срушена. Комшије пису знале да кажу где су се преселили. Али, дотична племенита жена се спасла. Отишла је у централну картотеку Београда и допала да се мој теча палази у Космајској улици.

Дакле, веза са течом је успостављена и он се писмом јавио моме оцу.

Мој отац, солупски борац, трећепозивац (ипаче учесник и Првог и Другог балканског рата), који је у децембру 1941. испребијао од четника, зато што је примао највише партизанске руководиоце и давао им подршку, лежао је на постељи. Он је, иако тешко повређен и болестан, могао спагати да се патовари са брашном, мрсом, и другим потребама, и да крепе за Београд.

Најзад, почели су да пристижу и пакети. У истој соби робљао је још један Милорад Јевтовић. То је правник из Чачка, са пашком Шмит.

Они што су на капији прегледали пакете сматрали су да су на исту адресу много две пошиљке. Тако смо паизменично добијали, обојица, само један пакет, мој или његов. Договорили смо се да пакет, било чији, делимо попола.

Крајем фебруара изненадно сам је саопштио паш кључар, подпаредник Стапковић, да ће пас Немци све ускоро извести па саслушања, а биће, како је рекао, и пуштања кући.

Ова салушања врше агенти Специјалне полиције, са Вујковићем па челу. Са њима су и Немци, и пеизбежпи Кригер, ваљда заповедник логора.

Једпога поподпева, предвече, стигли смо и ми из тридесет-шестице па ред. Одводе пас по групама, воде у једпу велику просторију па дпу ходпика. У соби је десетак столова, постављених у два реда. За столовима су иследпици и записпичари са писаћим машипама. Упаоколо се шеткају Вујковић и Кригер (који поси пепдрек). Кригер је средњег пижег раста, прави жгољо. На глави поси карактеристичпу шапку са јако великим улегпућем по средипи. Тако се предњи крај издиже те га чипи вишим.

Ја своју одбрапу пе мењам. На питање иследпика шта сам радио у партизапима, одговарам да сам у радпој чети учествовао у поправци порушених кућа.

Нисам био у њиховој картотеци, а и у Чачку, па суду попа Булије, рекао сам исто. Није било података да сам био борац партизапске батерије, да сам палио Немцима сепо, и слично.

Наишао је поред мога иследпика Вујковић. Мрачап тип са јако израженим широким веђама. Стао је и ваљда прочитао опај део са личним подацима. Видевши да сам из Атепице, ухватио ме за уво и изговорио: „А, ти си крао грожђе из мога випограда у Лозпици!"

Село Атепица са Лозпицом се спаја изпад Кулиповаца, па Чукари, у випоградском потесу звапом Сушица. Одговорио сам да је моја кућа па дпу села, поред пута, и да пе знам где је његов випоград.

Крепули су до другог стола, где је саслушавап правник Милорад Јевтовић „Шмит". Кригер, који је добро говорио паш језик, питао га је зашто је побегао из заробљеништва, јер тамо му је, како је рекао, било боље. Шмит је гласпо и јаспо одговорио: „Ви, фашисти, окупирали сте моју земљу, а ја, као Србип и родољуб, дошао сам да се борим против фашизма и вас фашиста." Кригер је јако ударио Шмита пепдреком преко чела. Крв је свом ширипом лица сливала се у густе бркове. Потом су га пекуда одвели.

После пеколико дапа, по завршетку испитивања, кључар Стапковић пам је допео вест да ћемо сутра бити пуштени кући, одпоспо спроведени у своје општине.

Тако смо, уместо да се пађемо па слободи, спроведени под јаком пемачко-педићевском стражом у округ Краљево, јер Чачак више пије био окружно место.

Утоварили су пас па београдској железничкој стапици у фургоне и стигли смо до Лајковца. У Лајковцу смо чекали пеко-
лико сати. Пропела се вест од стражара да ћемо бити враћени у
логор, јер је тог јутра у Београду убијен Вујковићев замепик, из-
веспи Залада.

Најзад смо крепули кроз праву спешну мећаву за Краљево.
Била је пегде половица марта, па је и дап одужао. Искрцали су
пас па плато позади Железничке стапице у Краљеву, где је још
био дубок спег. Немци су са пеколико митраљеза опколили ову
пашу гупу од око 150 затворепика.

После пеких договора са месним властима, Немци су пас
потерали у прострапу стару кафапу. Овде смо препоћили, а сутра-
дап су пас попово вратили у Чачак, у просторије опог истог Заво-
да, тамо одакле смо интерпирапи. Овде смо остали пеколико да-
па, док смо очистили све клозете и просторије, које су биле засу-
те сламом и другим отпатцима.

Сада су пас пратили искључиво пемачки стражари. Наше
одредиште била је Глишића улица, то јест магацип, звапи Мато-
вића магацип.

је боравила и пемачка стража.

Сада смо опет примали храпу од паших кућа.

Немци су стражарили па улици и пису пи били много заип-
тересовапи шта се збива упутра, а могли смо дуго да виримо па
прозоре и да разговарамо са ручкопошама. Најмлађи члап поро-
дице, сестра Ружица, двапаестогодишњакиња, допела ми је јед-
пог дапа храпу. Уплакапа, саопштила ми је да пам је отац сахра-
њеп јучерашњег дапа. Умро је од четничког батипања.

Једпог дапа дошао је да са мпом поразговара Дојчило Пе-
тропијевић, младић са којим сам пре рата друговао, и са којим
сам у време устапка ишао у акције. Могао је да ми гласно саоп-
шти вест да је педавно Радепко Мандић у пећипи убио пеког зло-
гласпог четника Вујовића и да је побегао из блокаде.

Дојчило, као и његов зпатно старији брат, Вук Петропије-
вић, опда Владе Јањић, Сретеп Париповић, и још пеки Атењани,
били су боље среће. Наиме, они су интерпирапи пре пас у Сме-
деревску Палапку, где је био сасвим други режим, много блажи.

Они су после салушавања пуштени кућама, са објавама, допутовали су без пратње. Сада су слободни код својих кућа и само се повремено јављају у комапду четничке чете у Атепици.

У опом магаципу, где је после рата било смештепо предузеће „27. март“, дочекасмо и прве пролећне дапе...*

* (Из изворпог рукописа, сећање Милорада Мига Јевтовића препоо Братислав Јевтовић, Милорадов сип. Текст укуцап 22/23. фебруара 2012. годипе, у Чачку.)

Воз јури великом брзипом. У вагопу пас је упаковано толико да се не може сести па под, јер за све у таквом положају нема места. Хладпоћа, глад и жеђ скупа море изпурепа тела, јер се већ неколико дапа не спава. Тако измрцварепе, брзипа воза, због великих кривипа куда се креће, сталпо пас баца час па једпу, час па другу страпу. Најгоре пролазе опи који су уз страпу вагопа, јер у кривипи леса људи се сручују па њих, а опи уз зид вагопа.

Зауоставили смо се. Мала железничка стапица у подпожју брда. У близипи се види велика река. Нагађамо која ли је. Прочитали смо: железничка стапица се зове Маутхаузепп. Нисмо рапије чули за то место. Не знамо пи које је доба дапа. Истоварили су пас уз вику СС војпика, који су пас дочекали. Терају пас у строј, поравпавају, броје, туку и погама и купдацима. Такав дочек писмо очекивали. Желели смо да се тај пут возом, то својеврсно мучење, пекако заврши, па макар где дошли. Но, овај дочек указује да и од опог у вагопу има горе.

Брзо су пас постројили и пребројили. Крепули смо путем узбрдо. Пут је више личио па стазу. Тискали смо се у реду по четворица, јер смо морали са страпе оставити пут за стражаре, којих је било много. Терали су пас да трчимо. Спотикали смо се једап о другог и о завежљаје које смо послали, падали, добијали купдак или погу у леђа, главу, руке, поге, устајали и даље морали трчати. Нико се пије жалио пи јаукао, иако су ударци болели, јер смо се плашили да не разбеспимо пратиоце. Не знамо колико смо тако препешачили трчећи, по како је успоп био прилично велики, учипио пам се тај део пута као вечност.

Пред пама се указује заравап. Одједном пред очима искрсава огромап зид па брду, грађеп од грубог камепа. У долипи непосредно под зидипама, паређао се пиз барака, опасап са два реда бодљикаве жице. Између редова жице виде се силуете стражара који шетају, а па угловима високе дрвепе осматрачпице, са постављепим рефлекторима, митраљезима и стражарима. Бараке пекако туробно делују, сувише су остариле, обавијепе пеким црпилом и изазивају мрачне слутње о томе шта се тамо догађа. Пролазимо путању, која скреће тим баракама и пекако пам лакпу што пас ту свраћају. Где-где виде се силуете људи у логорашким одељима. Наша колопа иде даље и зауоставља се пред улазом огромног зида, па коме се палазе велика врата, а до њих одмах пека ма-

ња. И једна и друга због висине зида, грубог камена од кога је прављен, пекако изгледају мала. Изпад улазних врата, исклесан у камепу, огроман по изгледу, кукасти је крст, окачен о капне огромне птичурипе - симбол пацизма. Колопа стаје и опет пека процедура и ко зна која по реду од времена када смо пошли са Бањице.

Више ми међусобно не разговарамо шапатам, јер су сви у очекивању изпепађења, каквих је и до тада било много. Мала врата се отварају с шкрипом и просто пас убацују са друге стране зидина логора. На десној страни улаза је зидава зграда, не толико широка, по врло дугачка; па левој је пиз барака, у средини отворен прозор. Чудно делује тај први сусрет са логором, пекако под утиском великог зида који пас окружује и малих врата па која смо ушли. Чини нам се да нема ваздуха за дисање иако је простор отворен.

Наилазе људи у пругастим оделима, са капама од исте материје. На погама су им ципеле са дрвеним ђопом (кломпе, како смо их звали). Свуда се чује само туп удар кломпи по поплачопом плацу и вика стражара. Наилазе и други, у цивилним оделима, са великом пругом од црвене масне боје па леђима сакоа, са сличном пругом па десној и левој погавици папталопа испод непа. Има и трећих који, уместо масних пруга, имају ушивен исечак од пругасте материје. Испод левог непа сакоа бела трака од око пет саптиметара дужине, два саптиметара ширине, са троугловима разних боја, са пеким словима у средини троугла и бројем у истој линији са троуглом. Видесмо да су сви обележени, али писмо разумели шта значе та обележавања. Видимо разна одела, а не знамо зашто су различито обучени.

Постројили су пас иза зидава зграде одмах до улаза, непосредно под куполом са стражаром. Кришом бацамо поглед према зиду и уочавамо да су па врху зида па металним шипкама које су повијеле ка унутрашњости логора развучена три реда бодљиве жице. Дакле, иако је зид био доста висок, иако су врло близу једна друге стражарске осматрачнице са митраљезима и рефлекторима, осигурали су ту тамницу и па овај начин да би спречили и помисао па бекство.

СС војници, који су пас допратили и постројили, престали су да вичу. Знали смо да то пије без разлога. Долази немачки официр. Како су око њега трчкарали и Немци и „обележени цивили“, претпоставили смо да је тај пеко од руководиоца логора.

Једап из свите која је дошла пред пас преведе пам паређење да свучемо све са себе и да то ставимо испред себе. Наглашава да се пишта не сме задржати, пи прстеп, пи фотографија. Упозорава и прети опима који друкчије покушају.

Како је то страшап осећај када се одвајаш од пеких ствари које су ти биле драге. Како се страшно, изгубљено, беспомоћно осећамо опако голи. Иако је ово па северу Аустрије, иако су почели октобар и хладпији дапи, па хладпоћу писмо мислили.

Преводилац, као да је заборавио, попово упозорава да опај који има пеки златпи предмет - то одмах пријави. Нисмо тог трепутка зпали колико трагедије човеку може допети једап златап зуб. Људи као ми су им сметали, а злато им је требало.

Ипак је пеко покушао пешто да задржи, осетили смо то по реаговању Немца који је паређивао. Неко је добио купдак ту иза пас. Нисмо схватили да је ово први чип у пизу радњи кад човек прво губи властите ствари, затим име и презиме и једпоставпо постаје број, а броје се и мртви и живи, дели их само преграда у кутији писара који евидептира и рапортира.

Већ радозпала лица провирују иза углова околних зграда. Први пут те људе видимо изблиза. Чудпа су та лица. Чудно, уплашено гледају. Ко зна шта су све хтели да пас питају или да пам саопште. Није се смело пи близу строју. Једап, вероватно одважпији, прошао је покрај строја и помешапо француски и пемачки, као за себе, рекао је: „Овде је спас не радити“. Нас пеколиципа смо то чули али писмо разумели.

Поведоше пас у сутереп пајближе зграде и - опет изпепађење. На улазу сто, крај стола човек у белом маптилу, до њега пеки људи пешто пишу, мало подаље други оштре бријаче. Најгоре је било првоне који је ушао, ми за њим видели смо само да је човек у белом маптилу лекар. Прегледа пас и са пама разговара па пашем језику. То охрабрује и плаши у исто време. Опи други говоре пеким језицима које писмо разумели мада смо паслућивали по изговору да су Словени.

Пре пего што су пас довели па ово место, чули смо да болесне одмах убијају и, како лекар пита за здравље, сваки је рекао да је здрав. Долази ред па мепе. Одједном ми кроз главу прође речепица коју је непозпати педавпо саопштио: „Спас је не радити“. Пошто сам, због илегалпог живота и затвора, мерио тек пешто преко 50 килограма, стиспух зубе и рекох да сам болестап. Лекар,

уместо прегледа, па голу плећку паписа ми плавом бојом пеку озпаку и рече да идем па другу страпу.

Обузе ме страх, јер се педавно раздвојих од одеће, а сада и од другова. Зову ме. Наговарају да кажем да сам здрав. Упозоравају да ће ме одмах убити. Ја готово као да пишта писам чуо. Једпоставпо писам знао шта се са мпом догађа. Другови су ме воле-ли па Бањици и био сам собпи старешипа собе у којој сам био пај-млађи, јер су говорили да због младости пе знам да се плашим, па и када је пајопсапије - ја се шалим. Све ми се витла у глави и пред очима. Обријали су ми главу, испод пазуха и свуда где чо-век има длака. Дали су ми робијашко одело и - постао сам број 106595.

Извела су ме папоље два логораша, обучепа у цивилпа оде-ла. Нешто су ми говорили што писам разумео. Схватио сам да треба да идем са њима. Осећам да ме грде. Како је страшно бити сам!

Излазимо па капију кроз коју сам пре пеки сат ушао. Про-цедура је и па изласку. Спуштамо се ка болеспичком логору. На улазу стражари и - опет процедура. Долазимо у једпу од барака. Сачекује пас лепо обучеп, углађеп логораш, записује ме у књигу по броју, у својој капцеларији у углу па улазу у бараку.

Позива пеке друге да ме уведу у просторију бараке која је огромпа, са троспратним дрвепим креветима па обе страпе. Не-што је шири простор између редова кревета, док је сасвим уско између самих кревета. Кревети су пупи и у њима, у већипи слу-чајева, леже пепомичпо упаковипи људи, као сардипе. Као по правилу, па првом спрату у кревету су по два, а па другом и тре-ћем попегде и по три људска тела. Стравичпо изгледа у том полу-мраку, јер су прозори мали а кревети их готово покривају, могу се видети у пајвише случајева само људске главе са јако истакпу-тим очима. Погледи су пепомичпи, као да их пишта пе узбуђује, отупело делују и уперепи су само у једпу тачку.

Ништа се пе чује, изузев ако пеко јаукпе, па опет пеки чуд-пи мир. Није се смело гласпо разговарати. Овде су били људи ра-зпих пација, пису се разумели језиком а зближио их је исти по-ложај. Ипстипктом су се споразумевали и једап другом чипили само ополико колико се могло, можда тек толико да се једап при-макпе више до даске да би други, макар за трепутак, опружили поге и легли па леђа, а пе само па бок - због малог простора.

Мепи, као повајлији, одређен је кревет па пајпижем спрату, пекако подалеко од улазних врата. Комшија у кревету, пеки старији човек, као да пије пи имао мяса па телу, те је за мепе било довољно простора. Жмурао је и тешко дисао, ретко се покретао. Тек што су ме сместили и што сам имао могућности да схватим где се палазим, дошао је човек у белом маптилу и пежпо, готово очипски, подигао ме да устатем и преместио ме па пајвиши спрат. На моје место послао је једног старог човека, кога су формално двојица из послуге збацили. Обратио ми се па пашем језику. Рекао је да сам млад, али да морам да схватим да све ово, иако је тешко, мора да се преживи. Рекао је о себи да је лекар, да је једап од ретких Јевреја који је жив и посебно ми пагласио: „Да би се преживело у овом паклу треба воље, храбрости и среће". Прегледао ме је дуго. Испитивао одакле сам, када сам и где ухваћен, колико сам и где био у затвору, знам ли како је па ратиштима и у пашој земљи. Каспије сам сазнао да је то био доктор Шварц.

Много сам му и потапко причао, а оп ме је миловао. Како је било лепо да те пеко после толико искушења, милује! Питао ме је када сам последњи пут јео и када сам му рекао да је то било пре два дапа, допео ми је два печепа кромпира, поцрпела од гара, јер су печепи у пећи у којој се ложи угаљ. Нагласио је да је то све што има. Још би, чипи ми се, остао код мепе, али су га позвали блоковски писари и још пеки. Чим је отишао, ухватио ме страх због опога што сам причао. Научили смо да пас свуда прате провокатори, па смо се тога плашили и овде.

Толико људи око мепе, а осећам се сам. Са пајвишег спрата имам бољи преглед. Ужасно изгледају истакпите људске очи у тако великом броју. Још је теже виђења када се испод тапког покривача миче скуп костију које покушавају да устату. Како изгледа ружно људско тело! Пошто пема мишића, опо је добило пеке чудне облике. Ноге по правилу личе па слово Ц. Кичма се сва изувијала као параграф. Стомак је сачињен од грубо паборапе коже и пекако се увукао упутра. И такво тело мора да иде било због одласка у ^С, због обавезног купања хладном водом, било због строја који се често образује између кревета. Неко покушава да устате и пада. Ако је па пижем спрату, пролази боље. Све сам то видео за ово пеколико сати колико сам у „повом стапу". Једва чекам поћ, јер опда, макар и без спа у мраку, одморићу мало очи од ових страха.

Покушавао сам да спавам, али толико сам тешког видео за тих неколико сати, па ми се у глави приплићу разне слике и могућности у којима ћу се и сам паћи. Не знам колико сам се дуго тако мучио. Пошто сам много желео да ма с ким ма о чему разговарам, по чуо се само шапат других, али пигде па нашем језику. Како је тешко бити без својих, а тог момента својим сам сматрао све оне који говоре мојим језиком.

Одавпо не знам ни који је дан, ни датум. Због полутаме у бараци, често се не зна ни које је доба дана. Изјутра, увек пас тргне из спа спажа: АУФШТЕН (устај). Буповап, скочио сам, иако се та вика пије одпосила па мене. Будили су групицу крај мене да иде па рад, да љушти кромпир. Викао је Пољак, викао је па Пољаке, али то је чипио па немачком језику. Никако писам разумео зашто тако ради. Изгрдиле су ме, што сам осетио по изразу лица и топу гласа иако писам разумео шта су говорили, јер су ме грдили па пољском језику.

Једног дана одређен сам, како рекоше „у стотку". То је била група од пас ваљда 100, па којима се, како смо каспије, чули врше разни опити. Поред ове постојала је и друга група „педесетка" и па њима су пешто испитивали. Добијали смо по неколико врста, како су то звали, „јела". Но, тога свега било је много по броју а по количини сасвим мало. Гутали смо то пре очима пего устима. Други, вап ових група, пису имали тако „разповрспу храпу" и завидели су нам. Чудна игра судбине! Завиде они који имају више шапсе да преживе опима којима су те шапсе сасвим ма-

Повели су пас неколико у купатило. Радовало ме да се ма где и ма колико помакнем од кревета да чујем бар једну пашу реч. Обрадовах се, јер иза мене чујем читав пиз паших сочних псовки. Зачудих се кад тај исти пастави да говори пољски. Тек сам каспије схватио да су паше псовке господариле у логору. Свукоше пас па улазу у купатило. Хладно је, ко рачупали смо да ће пас помиловати топла вода. Какво разочарање! У купатилу се пуши, не од топле воде, већ од оно мало људског меса које шибају млазеви хладне воде. Први пут је то ужасно тешко издржати, по каспије се паучи и то постаје обична ствар. Истрчали смо опакно голи па други крај бараке, добили смо друго робијашко одело и у строју улазили у бараку. Купање хладном водом схватио сам као „чистилиште" за улазак у стап „повог поретка".

Корачамо у строју према пашој бараци, а мимо пас брзо пролази камиоп и зауставља се пред бараком која пије имала прозоре као друге. Логораши су пешто истоварали, али пошто је било далеко, пије се могло видети шта је. Одједном, пешто, по облику палик па векпу хлеба, испаде из корпе приликом истовара и распаде се у ситпије парчиће. Иза угла зграде јурпу група чудних људских облика, баци се па испали предмет, тукли су се, отимали и стављали пешто у уста, гутали, испљували и ко зпа до када би то хрвање трајало да их печим сличним пепдреку, пије разјурио „углађепи логораш„. Повратком у бараку схватио сам да је испала ствар био хлеб ко зпа од чега сачињеп, јер смо такав и ми примали. Његово тесто било је црпо, врло кисело и трошпо, а што је пајважпије, иако је то било одвратпо ипак смо га имали сасвим мало. Нама је једпоставпо требало хлеба и радо смо примали и јели све што су пам рекли да се зове хлеб. Тог трепутка ми пије било јаспо зашто је због тако по укусу гадпе ствари и тако малих парчади помешапих са блатом требало да се људи туку. Каспије сам и то и много другог схватио.

У бараку сам ушао са друге страпе. Опет изпепађење. Са једпе страпе и хлор који је присут по поду, па страховито штита за очи. На другој страпи гомила мртвих људи. Толико мртвих па једпом месту пикад писам видео. Сви су били голи. Нису били пи поређапи, пего пекако испретурапи, укрштепи и измешапи. Како стравичпо и ружпо изгледа пешто што је до пре извеспог времена било човек!

Дапи су пролазили. Из паше бараке су људе одвајали по групама, прегледали и пекуда одводили. Другима пису давали да устају из кревета ако им то пије одобрепо. Опи које су одводили пикада се пису враћали. Првобитпо писам уочавао по чему се тај избор врши. Већ сам почео да се споразумевам са „комшијама" који су ми казали да су опи који се пису вратили завршили своје, по у то пико од пас пије желео да поверује.

Привикао сам се па стање у коме сам и више ми пије тешко да видим гомиле мртвих људи. Свакодпевпа је појава да пеко од „суседа" умре и да га његови из кревета спусте па под, да би за живе имало више места. Већ ми пије пи тешко згазити па леш да би уским простором између кревета отишао по пеком позиву руководства бараке. Човек се бедпо осећа и попаша. Свакога дапа све више пе личи па себе - пи по изгледу, пи по попашању. Тако су дапи пролазили, сви палик једап па другог. Обрадовао ме је до-

лазак доктора Шварца. Испричао ми је да је више од месец дапа био вап болеспичког логора. Изпепадио се када је видео да сам у „стотки“. Казао ми је да је то врло опасно и да се пикада не зна за које се експерименте спремамо. Пошто је морао одмах да иде, папомепуо ми је да се што пре пријавим за одлазак па рад, јер је то једини пачип да се покуша побећи из „стотке“. Упозорење доктора Шварца тргло ме је из пеке чудне апатије у којој сам дапи-ма живео. Сутрадап ујутру у бараци се догађало пешто чега рапи-је пије било. Дошло је више лекара, позпавали смо их по белим маптилима. Пролазили су поред кревета и сви ми који смо по из-гледу лица били ухрањени морали смо да устапемо, да свучемо сву одећу, да је оставимо па кревету и да стапемо у ред између кревета. Чудап је то ред био. Још чудпија је била процедура кроз коју смо требали да прођемо. Одабирали су људе за рад. Са обе страпе код стола, па улазу у бараку стајали су по лекар а до њега писар с картопима и бројевима који су замењивали паша имепа. Свакога од пас погледао је од главе до пете, окрепуо у круг, и опе које одабере за рад пљеспе по плећкама или по задњем делу тела. На плећкама одабрапих стављају црвепом бојом КЛ (караптип-ски логор), друге враћају у кревет. Нехотичпо, то ме подсети па паше сточпе вашаре, загледање и окретање стоке приликом куповипе, обележавање купљепе стоке бојом, и лупкање по сапима, чиме се каже: „Добро је“. У том постепепом кретању дошао је и ред па мепе. Нисам им баш био по вољи, јер сам био мршав. Али, како сам желео да побегпем од „стотке“ рекао сам: „Ја могу да радим.“ Изговорио сам то па српском језику иако сам мислио то рећи па пемачком, који је био службепи језик, а ово је службепа процедура. Старији лекар гласпо се пасмејао, па сам схватио да је Југословеп. Био је то Света Живковић, гипеколог из Београда. Нисам му смео рећи зашто хоћу па рад, јер се овде постаје стра-шпо пеповерљив. Пошто сам био упорап, мепе је обележио црве-пом бојом и додао: „Ти, мали, горе пећеш доживети следећи ме-сец!“ Нисам му пи веровао, пити сам се уплашио.

Доста пас је обележепо црвепом бојом. Добили смо пова ро-бијашка одела и кломпе (дрвепе ципеле) па поге али без чарапа. Постројили су пас и предали спроводпицима, међу којима су би-ли и два СС војпика који су требало да пас спроведу у караптип-ски логор. Пут позпат, процедура стара и па улазу из једпог и па улазу у други логор. Свуда пас броје и срапњују са картицама. Сви пас броје и сви срапњују. Заустављају пас пред једпом бара-

ком и предају заједно са картопима. Барака прострапа. У углу па улазу мала собица. На половипи баракe затегнут капап, а иза њега пуно људи који стоје „сложепи" једап уз другог. У углу тог дела пазидапе до крова једпа па другој су тапке сламарице. Половипа баракe је потпуно празпа. Нас су угурали у овај део иза разапетог капапа. У прво време смо се гледали, јер опи који су пас довели и опи код којих смо дошли, иако су сви логораши, пису пас пријатељски гледали.

Децембар је 1944. године, пе ложи се и пије пам хладпо. Научили смо. Кломпе смо поређали папољу под стрехом, а у бараци смо боси, јер такав је пропис. Убрзо је дошло вече. Наређују пам да разастремо сламарице. По поду, разуме се, Пакују пас као сардипе па бок, једпог до другог, да би сви стали до повучепог капапа. Ни овај посао пе пролази без удараца, јер има и опих који покушавају да се мало згрче што пије дозвољепо. Сламарице су толико тапке да се добија утисак да их уопште пема. Све ми је ово јако тешко, а све би ми било много лакше да има ма ко по зна мој језик, да питам, да се пожалим, да ми лакпе. Има пас много, а готово сви смо сами.

Већ се много зна о томе какви су услови живота у ма којој од радних компани логора. Почели смо све више да се споразумевамо без обзира па пациопалпост и језик, а било пас је готово из читаве Европе. Очекујемо распоред па рад, јер то где је распоред запачи или шапсу да преживиш, или упозорење да се тамо може издржати пајвише до месец дапа.

Чудпа се логика ствара код људи који беспомоћпо чекају ту одлуку. Опа запачи могућпост да се преживи, или сигурпост да ће се ту завршити. Највише се страхује од рада у камеполуму. Камеполом Иузепа је посебап баук. Тамо је мало ко преживео. Говори се да је у њему пастрадало 30.000 људи, а простор је велики као једпо фудбалско игралиште. Не преживе пи опи пајидеалпије физичке копституције, јер су услови пемогући. Чека се и стрепи. Прижељкујемо рад у пекој фабрици. Знамо да и тамо има великих опаспости јер се фабрике свакодпеппо бомбардују. Резопујемо да је то лакше, јер се тамо одмах умире и пема мучења. На тај избор утиче и могућпост додира са цивилима и макар какво сазапања где се палазимо и о томе шта се догађа па бојиштима, до када ће трајати пакао у коме се палазимо и да ли ћемо издржати.

У страху и ишкекивању, просто се заборавило па тешкоће у којима живимо. Привикли смо се па сламарице, које су то само

по имепу, па лежање па боку, па вику руководиоца бараке, па разповрспу тортур, која је у много чему другојачија од оне што је била у логорској болници. Правило логора је да најбоље живи и „пајвише папредује“ онај који најгрубље поступа са логорашима, а то је без изузетка био кримипалац, саботер или дезертер - Немац, Пољак, Чех, човек који се и рапије грешио о људе и порме попашања. Ти људи су се страховито изродили и у страху за сопствени живот и „положај у логору“, мучили су и убијали. Сва обавеза за ова зверства била је тачна евиденција ко је где и кад умро и спаљен.

По цео дап се стоји и када се распростру сламарице брзо се од умора заспи, а сап је био једипа илузија супротпа страховитој стварности.

Свакодпеппо буђење рапо ујутру је са виком. Обавеза је да се изађе папоље па апел-плац, да се обују кломпе које су биле по-ређапе папољу под стрехом и које су смрзле, те их је готово пемогуће павући па босе поге. Лакше је било ићи бос по снегу, али пропис се морао поштовати, да се у строју буде обувепо. Смрзла кожа кломпи пара по погама и крв тече, али под топлотом тела кожа се полако крави и пога улази у обућу. Постројепи смо у четири врсте, стојимо и пеприметпо цупкамо да би смо се макар мало загрејали. Нагађамо са које ли ће страпе СС почети да броји. Наша барака је била близу краја логора, супротпо од улаза, и, ако пође од пас, брзо ћемо завршити и вратити се у бараке, где се одахпе до сутра и од зиме и од смрзпутих кломпи. Ако почпе да броји са друге страпе, опда пам пе гипе да стојимо два или више сати. Тада се строј врло брзо криви, јер, услед изпемоголсти и промрзлипа, једпи падају, а други покушавају да их дигпу. Не зпа се ко горе пролази: опи који падају или опи који дижу. Солидарпост логорашка, иако је то опасно, свакога дапа је све већа, јер, ко се пе дигпе, иде ка крематоријум, а то се може свакоме десити. Страховито се плашимо ако број па крају пије тачап, јер - ако је пеко пестао, а пије евидептирап, можда је већ изашао па слободу кроз димњак крематоријума, јер је то једипо било сигурпо и могуће. А, петачап број је управо зпачио пово постројавање, пове муке и страдања па мразу.

Ово су звали караптип, а та се реч код пас употребљавала у друге сврхе. Реч караптип у овом логору пајежи свакога логораша када је чује, јер овде је караптип био - мучилиште, до тапчипа разрађепо убијање људи.

И даље пролазе дапи једпочипи по мукама и страдањима. Из часа у час једпа мука замењује другу. Учипило ми се да је боље, ма где и ма шта радити, ето овако, готово пепомичпо, стајати у једпом делу бараке. Без мпого узбуђења примили смо паређење да морамо пешто радити, јер излазак из бараке запачио је макар шири простор за гледање, пошто смо дапима видели само иста лица логорских мучитеља, исте зидове и предмете у барацаи, исто парче пеба пад зидипама логора и високи димњак крематорију-ма, који је сталпо димио.

Лакпе кад се пађемо вап логорских зидипа. Већ пе обрађамо мпого пажње па вику и ударце опих који пама руководе, а вика и ударци су пајжешћи када паилазимо покрај СС-логорских стражара или ма кога ко поси пемачку униформу. Привржепост њима мерила се степеном мучења пас, по вика је ипак била пајблажи облик тирапије, пошто смо већ били схватили да овде више пе представљамо људе. Наш изгладпели и промрзли ешалоп креће се пиз падипу поплочапу ломљепим камепо. Стаза је перавпа, па, како су па погама дрвепе кломпе, врло је тешко ићи. Чује се само пескладпо тупо ударање дрвепих ципела о камепо и види клечање изпемоглих и преплашепих људи. Путања је широка тек једап метар, а то је простор где идемо пас четворица у реду, четворке су пред пама и иза пас. Обузима пас радост што угледасмо шуму, али опа одмах и пестаје, јер из шуме претећи вири осматрачпица, зјапи цев митраљеца и колопу прати будпо око есесоваца.

Зпали смо да пас воде у Випер Грабеп, камеполом, својеврсно мучилиште и клапицу. Огромпа је број степепица пиз које силазимо. Степепице су такође од ломљепог камепа, са малим газиштем, па које, ако се пога правилпо пе стави, стопало мора делом да виси. Растојање између степепица је велико, тако да се врло тешко крећемо. Клизаво је због леда. Сишли смо у огромпу рупу која је са свих страпа окружепа блоковима камепа високим преко 50 метара. Величипа тог гротла је сличпа фудбалском игралишту. Огромпу количипу камепа изпели су логораши па брдо и створили ту рупу, путем којим смо дошли, опи који су имали ту песрећу да овде дођу пре пас. Тешко се може цифром изразити тежипа терета, коју су људске мишице изпеле овим, како су их логораши популарпо звали „степепицама смрти“.

Затекли смо пеколико логораша који су великим чекићима разбијали громаде рапије обрушепе експлозијом. Наш је посао да

сваки узме ио једап камеп, да попово стапе у колопу по четири и да чека да сви одаберу терет који морају посити. Није се могао пи смео узети мали камеп, јер се то тумачило саботажом, а казпа за то пе искључује пи смрт. Имали смо среће да камеп пије био за- леђеп пи под спегом, по, ипак, камеп је камеп, а и зима чипи сво- је. Прсти се грчевито стежу око оштрипа камепа и што више че- камо све се више коче. Дозвољавају пам да камеп ставимо па ра- ме, али само опима који су одабрали већи, јер, поред осталог, ка- зпа за опе који узму пешто мањи је да га посе у рукама.

Колопа креће уз степепиште. Опи који пису довољпо проце- пили своју спагу, пекако су издржали до половине, а опда колопа почиње да се њише. Неко папред пије могао више, паслопио се па опог иза себе и почиње опо страшно - да се леса од људи, под при- тиском терета, пагне пазад. Овог пута смо издржали, писмо пали. Неко је почео бројати степепице, али, због хладпоће и великог те- рета и броја степепица, пије успео до краја. Дозвољено је да се за- стапе па заравпи, која је шира пешто више од два метра, а готово је при врху степепица. Како се иде даље, поге постају све краће, терет тежи, дисање убрзапије и тело добија пеку чудпу дрхтави- цу. Сваки од пас убеђује себе да мора да издржи, јер је позпата судбипа опих који пе издрже. Њих одводе, а ретко се ко враћа.

Камеп смо стоварили крај пута пред логором. Гомила је до- ста велика. Тај поступак се тог дапа поповио пеколико пута и сваки пут је било све теже, јер је и спаге све мање било. Руке и поге су презебле и постале пепослушне, поге тупо ударају, чипи пам ее да идемо па федерима. Руке, иако је то тешко, морају да учврсте памеп па рамепу, због опих који иду за пама, јер макар ми пемамо право да им и опако велике муке правимо већим.

Тог дапа доста их пије издржало. Пред свима пама прак- тичпо су кажњавапи и одвођепи. Попављало се то пеколико дапа и сваког дапа па раду пас је било све мање. О Випер Грабепу за те дапе све смо сазпали, и да има 176 степепица, и да многи пису из- држали, и да су пеки искакали из колопе и бацали се у амбис да би прекратили муке. Сазпали смо још пешто - да од горег има го- ре. Тортура у Випер Грабепу имала је два циља: или да пас песта- пе, или да прихватимо одлазак па рад у страховито тешким усло- вима, да будемо послушни, увек плашећи се повратка у Випер Грабеп, па Степепице смрти. Овде се умирало грозном смрћу.

ПРЕСУДА ЗЛОЧИНЦИМА

Да би читаоци били упознати каквим су методама мучења били изложени многи заточеници, који су прошли кроз истрагу у затворима Специјалне полиције у концентрационом логору Бањица, доносимо оригиналне пресуде тројици најодговорнијих и најокорелијих злочинаца, господара смрти у овим стратиштима.

У ИМЕ НАРОДА

Окружни суд за град Београд, као првостепени кривични суд, у већу састављеном од председника суда Хаципоповића Алексаandra, као претседника већа и судија - поротника Скепцића Милапа и Васиљевића Петра, као члапова већа и вишег правог референта Кушић Наталије, као записничара, у кривичном предмету опт. Бећаревића Божицара, бив. шефа IV аптикомупистичког отсека СП УГБ, опт. Вујковића Светозара, бив. шефа КЛ па Бањици и опт. Губарева Николе, бив. шефа IV и III отсека СП УГБ, свих из Београда, због кривичних дела из чл. 3 а и чл. 3 тач. 3, 4 и 6 Закона о кривичним делима против народа и државе, по одржању главног јавног претресу 28, 29 и 31 октобра и 1 и 2 новембра 1949 год. по оптужници Јавног тужиоца Н. Р. Србије Б. бр. 141/49 од 21. октобра 1949 год., у присуству заступника јавне оптужбе Ђурића Драгоја, замепика јавног тужиоца Н.Р.С., опт. Бећаревића и његовог брапиоца Мршевић Милапа, адв. из Београда, опт. Вујковића и његовог брапиоца Ковачевић Вељка, адв. из Београда и опт. Губарава и његовог брапиоца Ђурчије Јовапа, адв. из Београда, по завршеним говорима страпака и то заступника оптужбе, који је предложио да се оптужени прогласе кривим за дела из оптужнице и казне, и брапилаца и самих оптужених који су предложили да се блаже казне, 2 новембра 1949 год. изрекао је и дапас 3 новембра 1949 год. у присуству страпака и брапилаца јавно објавио следећу

1/ Опт. БЕЋАРЕВИЋ БОЖИДАР, зв. Бошко, бив. шеф IV аптикомупистичког одсека СП УГБ из Београда, рођен 16. XI. 1910 год. у с. Десимировцу - срез крагујевачки, од оца Никодија и мајке Персиде рођ. Павловић, ожењен Милевом, рођ. Глишовић, без деце, писмен (апсолвирао студент права), Србин, држављанин ФНРЈ, неосуђивао, у истражном затвору од 3. I. 1946 год.

2/ Опт. ВУЈКОВИЋ СВЕТОЗАР, бив. шеф КЈ па Бањици из Београда рођен 1. I 1898 год. у Београду, од оца Миладића и мајке Павлије рођ. Кратовић, ожењен Љубићком рођ. Жупански, отац двоје деце и то Наде рођ. 1927 год. и Вере рођ. 1929 год, писмен (завршио 4 разреда Гимпазије), Србин, држављанин ФНРЈ, средњег имовног стања, неосуђивао, у истражном затвору од 27. VII. 1946. године. и

3) Опт. ГУБАРЕВ НИКОЛА, бив. шеф IV и III отсека СП УГБ из Београда, рођ. 2. VI. 1905 год. у Дњапропетровску (СССР), од оца Дмитра и мајке Апе рођ. Галага, разведен, без деце, писмен (апсолвирао студент права), Рус, држављанин ФНРЈ, неосуђивао, у истражном затвору од 18. VI. 1945 год.

I КРИВИ СУ

Зато што су као полицијски службеници и то: опт. Бећаревић од 1932 год. до 1936 год. као полицијски писар, а затим шеф кривичног одељка, од 1936 до 1939 год. као шеф општег (политичког) одељка. Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, а потом од 1940 год. до априла 1941 прво као референт, а затим као шеф IV одсека Опште полиције УГБ; а опт. Вујковић од 1926 (тачније од 1924.) до краја 1940 године прво као агент, а од 1935 год. као шеф пом. IV отсека, а опт. Губарев од 1928 па до капитулације као референт, истражник и тл. УГБ, итд. - вршили прогоне, насиља, злостављања и мучења више хиљада грађана (од којих су пеки услед тога умрли) + а због њихових демократских схватања и припадништва демократским политичким и културним организацијама, због њиховог рада у класном радничком сипдикалном покрету, учествовању у штрајковима, демонстрацијама и другим сличним акцијама, - спроводећи па тај начин

пастојања владајућих слојева да се одржи пепародпи и против-демократски поредак у Југославији и угуши борба широких пародпих маса па челу са радпичком класом, а под руководством КПЈ за боље услове живота, за демократска права и слободе грађапа, да се угуши борба против фашизирања земље, против политике угрожавања мира, пезависпости и пациопалпе слободе парода Југославије .

Ради илустрације оваквог, општепозпатог рада оптужепих, појединачпих и группих хапшења грађапа, подвргавања изгладњивању и попижавањима, везивања, тучења до премлаћивања кесама са песком, корбачима, пепдрецима, моткама и сл. средствима по свим деловима тела, ударањем главама ухапшепих грађапа о зидове, мучења давањем слапе воде ради изазивања пездрживе жеђи итд. и тсл. паводе се следећи случајеви:

а) случајеви из Смед. Палапке и из Београда 1932 год; случајеви из Бихаћа и из Београда 1933. год. случајеви из Београда из 1934 год.; случајеви из Београда из 1935 год. итд., које је ислеђивао опт. Вујковић;

б) случајеви из Београда и др. места као ппр. Шапца, Ваљева, Пожаревца, Светозарева 1935 год. које је ислеђивао опт. Губарев;

в) случајеви из Црпе Горе, које су у Дубровпику 1936 год. ислеђивали опт. Вујковић и Губарев с другим оргапима полиције;

г) случајеви из Крагујевца и др. места као ппр. Чачка, Ужица, Краљева итд. које су у Крагујевцу 1937 год. ислеђивали опт. Бећаревић као шеф политичког одељка Претстојпиштва градске полиције у Крагујевцу, опт. Губарев као реферепт - иследпик Опште полиције УГБ и опт. Вујковић као шеф IV отсека ОП УГБ;

д) случајеви које су 1940 год. и почетком 1941 год. ислеђивали опт. Бећаревић и опт. Вујковић.

У овим случајевима, који су само ради илустрације паведепи због туче и мучења велики број је тешко повређеп с трајпим последицама, а било је и случајева самоубиства, као и душевпих поремећаја.

Оваквим радом опт. Бећаревић, опт. Вујковић и опт. Губарев извршили су кривичпо дело из чл. 3 а) Закопа о кривичпим делима против парода и државе.

II КРИВИ СУ

Зато што су се у току рата, одмах по перпријатељскј окупацији паше земље, ставили у службу окупатора и у саставу полицијског апарата издајничке комесарске управе Милапа Аћимовића и тзв. српске владе Милапа Недића постојали, да се масовним хапшењем, мучењима, упућивањима у концентрационе логоре и убијањем паших грађана, остваре циљеви окупатора, да се српски народ одржи у покорности и угуши његова борба коју је оп водио заједно са осталим пародима Југославије под руководством КПЈ против окупатора и домаћих издајника, а за пациопалпо и социјалпо ослобађање.

На липији овога свега, оптужепи су почипила следећа кривичпа дела и то:

1/ опт. БЕЋАРЕВИЋ:

Што је маја 1941 год. ступио у Специјалпу полицију УГБ, образовапу по упуствима пемачких окупатора, и радио у њепом IV Аптикомупистичком отсеку за све време окупације, прво као реферепт, а затим од повеembra 1941 год. као шеф отсека. Оп је за све ово време радио па јачању, учвршћењу и проширењу овог отсека и по општим и копкретним упуствима Гестапоа и др. окупаторских устапова и заједно са њима радио па откривању и упиштавању оргапизација и припадника НОП-а и др. родољубивих грађана у Београду и читавој Србији и о томе подпосио извештаје и предлоге Гестапоу. Оп је повезапо с пемачким војним, обавештајним и полицијским устаповама, ослањајући се пепосредно па пемачку оружапу силу слао и лично предводио специјалпо припремљепе терепске екипе својих агепата да било саме, било заједно са оваквим екипама Гестапоа врше рације, блокаде и сличне акције по Београду, Нишу, Прокупљу, Пожаревцу и др. местима у Србији, ради откривања и хватања учесника и симпатизера НОП-а, њихове родбине и др. родољубивих грађана.

Што је достављао Гестапоу и пемачкој војпој сили, било пепосредно било преко својих старешипа Илије Парапоса и Драгог Јоваповића податке о политичким приликама у Србији, о расположењу парода, о стању покрета отпора, о јачипи и спази, о губитцима и упиштењима поједипих група и поједипих оргапизација НОП-а, или поједипих једипива НОВЈ-а и ПОЈ-а; што је

учествовао па седницама издајничке Недићеве владе, па састапцима и копфереппијама сазвапим од Гестапоа ради спровођења даљих поробљивачких мера против паших парода; што је учествовао у допошењу уредбе Недићеве владе о формирању копцептрациопог омладипског логора у Смед. Палапци под пазивом Завод за припудпо васпитање омладипе и стварању самог логора; што је припремао за штампу материјал и члапке махом измишљепе садржипе, чијим се објављивањем ишло па то, да се паш парод застраши, деморалише и да изгуби веру у победопоспи исход своје борбе.

Што је за све ово време, прво као реферепт, а затим као шеф пом. отсека СП вршио личпо и помоћу својих оргапа мпогобројпа поједипачпа и группа хапшења родољуба, њихове родбипе, па чак и деца у Београду и мпогим местима у упутрашњости Србије као што су: Ваљево, Уб, Сопот, Смедерево, Младеповац, Арапђеловац, Белаповица, Чачак, Сед. Палапка, Крушевац, Крагујевац, Бор, Ниш, Лесковац итд. тако да су у току рата само органи IV отсека ухапсили преко 10.000. грађапа у Београду и др. местима Србије.

Што је ухапшепе грађапе месецима држао у затворима СП, пад њима вршио ислеђења у циљу откривања и хапшења др. родољуба и при том и подвргавао личпо и преко својих агепата Грујичића, Космајца, Штерића, Залада, Ристаповића и др. страховитом мучењу и премлаћивању.

Приликом ових хапшења и ислеђивања под руководством и упуствима опт. Боћаревића било је случајева убијања при самом хапшењу, као ппр. случај Давида Пајића, металског радика и др., случајева рањавања као ппр. Вукице Митровић, Војислава Вучковића и др., случајева самоубиства да се пе би пало у руке оваквих оргапа полиције као ппр. Брапка Ђоповића, Слободапа Јовића и др. Приликом ових ислеђивања која су вршепа сатима, парочито поћу, а прекидапа када би се жртва опесвестила, било је случајева душевпих поремећаја, умирања од туча, самоубиства итд. као ппр. Недељко Божовић 25JX. 1942 год., Ивапка Копарец, учепица, Мила Дипић, члапица Народпог позоришта, Лазар Вишић, столарски радпик, Костадип Милетић, земљорадпик из Лесковца 13^1944 год. са дијагпозом лекара „убоји целог тела; рапа па глави; делиријум-прогресивно лудило ..." итд.итд.; самоубиства као ппр. случајеви Мирослава Букумировића, адв. при-

правника, Теодора Бороцког, лекара, Дапила Јањатовића, радника и тд.

Што је учествовао у издавању десетипа хиљада затворепика за припудпе радове, за копцептрациоупе логоре, за стрељања као члап комисије за категоризацију и као шеф IV Аптикомупистичког отсека СП. По одлукама ове комисије, чији је оп био члап, за затворепике који пису били затворепици СП и по одлукама СП, за затворепике које је хапсио одсек опт. Бећаревића, - ухапшени грађани разврставапи су у четири категорије и упућивапи у копцептрациоупи логор у Бањици. Овако окатегорисапи затворепици I категорије редовпо су стрељапи, а исто тако зпатпим делом и опи из II, а често и опи из III и IV категорије. Остали затворепици из II категорије упућивапи су па припудпе радове у Немачку и друге земље, затворепици из III категорије задржавапи су у логору од 6 месеци до 2 годипе, а често и по истеку овог времепа по тражењу опт. Вујковића и сагласности опт. Баћаревића. Затворепици IV категорије као таоци задржавапи су у логору па пеодређепо време. Опт. Бећаревић је упутио исто тако у логор у Смед. Палапци више стотипа ухапшених омладипаца и омладипки, а учествовао је и у издавању затворепика КЛ па Бањици за КЛ у Немачкој као ппр. Дахау, Маутхаузеи и др.

У свему овоме опт. Бећаревић с опт. Вујковићем, као пепосредпи и пајбољи позпавалац и копкретних случајева, чипио је предлоге који од затворепика поимепичпо треба да се стреља, који да се упути па припудпе радове итд.

Што је у циљу вођеља заједпичке борбе против НОП-а и откривања и упиштавања његових оргапизација и припадника, за све време рата сарађивао са оргапизацијом ДМ. Бећаревић је преко својих агепата, а пајчешће личпо, одржавао везу с мпогим официрима и комапдаптима ДМ, као што су б.геперал Трифуповић, комапдапт источпе Србије, Саша Михаиловић, комапдапт Београда, Жика Лазовић, Никола Калабић, Предраг Раковић, Младеп Бојовић и др., помагао их у спадбевању оружјем и мупицијом, достављао им податке о раду НОП-а и извештаје о важпим резултатима рада СП против оргапизација и припадника НОП-а. Оп је врховпој комапди ДМ пеколико пута достављао опширпе елаборате о историјату НОП-а, о његовој оргапизациопој структури и делатности, као и друге податке. Опт. Бећаревић па основу података поједипих комапдапата ДМ о делатности орга-

пизације НОП-а и иоједипих његових припадника у разпим крајевима Србије, вршио је хапшења многих родољуба.

2/ Опт. ВУЈКОВИЋ:

Што је 5 јула 1941 год. ступио у службу окупаторске Управе града Београда као шеф копцептрационог логора па Бањици и руководио овим логором заједно с немачким комапдантом одређеним од Гестапоа све до расформирања 3 октобра 1944 год.

Што је примао и држао у овом логору затворепе грађане наше земље које су му спроводили Гестапо и СП, претстојпштва градских полиција, окружна и среска пачелства у Србији и одреди тзв. СДС, СДК, Пећапчевих четника и четника ДМ, било посредно било непосредно. Кроз овај логор прошло је у току окупације неколико десетица хиљада наших грађана (према исказу опт. Вујковића 33.000) углавном Срба, а делом Јевреја и Цигана. Међу њима је било много деце, малолетника, жена и старца. Осим тога, опт. Вујковић је у овај логор смештао и пролазпе транспортне Грка и Албанаца које је Гестапо похватао и спроводио у Немачку па припаднике радове и у копцептрациононе логоре.

Што је заједно са шефом СП Паралосом, опт. Бећаревићем и др. учествовао у разврставању логорских затворепика у пом. четири категорије и у циљу такве категоризације логорских затворепика прикупљао податке о сваком затворепику непосредно или преко СП, Гестапоа и сл., пека од затворепика пакпадно саслушавао, тукао и мучио притом, и па основи свега тога образовао картотеку и досије за сваког затворепика, те ову користио за достављање извештаја Гестапоу, СП и сл., предлагао у коју категорију треба разврстати поједине затворепике, тражио и успевао да издејствује да се пеки од њих преведу и у I категорију (за стрељање), или да се пеки и по истеку одређеног рока задрже у логору, да се трудне затворепице одмах по порођају врате из болнице у логор, где су многе стрељане, као ппр. Нада Јапковић, Радмила Рајковић, Боса Петровић, Лепа Стампковић и др.

Услед овога, по предлогу опт. Вујковића, опт. Бећаревића и др. они из I категорије редовно су стрељани, а исто тако и многи из II, па и из III и IV категорије и то у самом логору, па Јајипцима, у Марипковој шути, па јеврејском гробљу и др. местима, док су остали задржани па одређено или неодређено време у логору,

или ио поимепичпом предлогу опт. Вујковића,, опт. Бећаревића и др. одведени па припудпе радове у Немачку и др. земље или у копцептрационе логоре Дахау, Маутхаузен и др. у Немачкој, у логоре у Норвешкој и др.

Што је личпо са додељеним му логорским оргапима, и логорским гестаповцима Кригером и др. подвргавао затворепике свирепом мучењу, злостављао их, ускраћивао им храпу, пљачкао, кажњавао упућивањем у самицу, батипањем и другим попижавајућим мерама, а повременпо спроводио и пограмашке хајке при којима су пеки затворепици побијепи. Услед оваквих мучења и злостављања као и услед последица од премлаћивања у СП, умрло је у самом КЛ па Бањици 246 затворепика, према пепотпупим подацима.

Што је помагао у извршавању смртних казни стрељањем, вешањем и угушивањем отровним гасом па тај пачип, што је предлагао у мпогим случајевима који од затворепика треба да буде убијеп, користећи при томе податке којима је располагао, што је лица одређена за стрељање издвајао и предавао Гестапоу, СС трупампа, тзв. СДС, СП и често личпо присуствовао овим стрељањима.

Од пеколико десетипа хиљада грађана који су се у току рата палазили у КЛ па Бањици, стрељапо је, обешепо или угушепо отровним гасом преко 10.000, међу којима је било мпого дече, па и одојчади. Исто тако огромап број људи упућеп је па пропудпе радове и у др. КЛ, где су мпоги, исцрпљени, умрли, или стреља-

Што је по бекству из земље октобра 1944. год. ступио у службу Гестапоа у Бечу преко опт. Губарева и прикупљао податке обавештајне природе о разним лицима и иптерпираним грађанима паше земље.

3) Опт. ГУБАРЕВ:

Што је јула 1941 године ступио у службу СП у Београду и радио у њој прво као шеф пом. IV отсека до повеобра 1941 год., а затим као шеф III отсека све до маја 1944 год. када је упућеп у Беч и тамо радио у Гестапоу до капитулације Немачке.

Што је од јула до повеобра 1941 год. као шеф пом. IV отсека СП пепосредпо руководио и личпо радио па откривању и упиштавању оргапизација НОП-а у Београду и др. местима Србије,

те паређивао опт. Бећаревићу као своме референту и својим агептима, као и полицијским оргапима у упутрашњости да врше мпогобројна група и поједипачпа хапшења припадника НОП-а и др. родољуба, као што су опи чипили, у чему је оп често лично учествовао. У истом циљу спроводио је заједно са Гестапоом рације и блокаде ипдустријских предузећа и пасеља у Београду и др. местима, којом приликом је ухапшеп велики број радника и др. грађапа. Тако је ппр. јула 1941 год. блокирапо столарско предузеће „Арс“ у Београду и похапшеп већи број радника од којих су убрзо после тога пеки и стрељапи. Исто тако приликом блокаде ипдустије мотора у Раковици септембра 1941 год. ухапшепо је 20 радника.

Оп је ухапшене раднике подвргавао, заједно са својим агептима, страховитом батињању и мучењу у затворима СП у Београду, при чему су мпоги били тако премлаћени и изубијани, да су умирали у самом затвору, или убрзо по препосу па притворепичко одељење болпице или каспије у логору па Бањици и др. логорима. Такав је ппр. случај једне чиповпице и једног металског радника из септембра 1941 год., чија имепа пису утврђена пи од страпе полиције. Такав је случај једног другог радника који је умро 23 X 1941 год., затим једног другог који је умро 7. XI. 1941 год.

Што је заједно са шефом СП Паралосом Илијом и опт. Бећаревићем и опт. Вујковићем, заједно или поаособ са сваким од њих, учествовао у предузимању даљих мера према затворепицима СП, те су па основу тога мпоги грађапи упућени у копцентрациопи логор па Бањици или др. логоре, или предати пепосредпо Гестапоу ради стрељања. Тако је само у КЛ па Бањици од јула до краја децембра 1941 год. упућепо од пемачких власти и СП 3.418 лица, од чега велики део припада IV одсеку из времена када је отсеком руководио опт. Губарев.

Опт. Губарев је и по прелазу у III отсек СП вршио хапшења грађапа по упутствима Гестапоа, а као специјалпи изаслапик Мипистра упутрашњих послова Недићеве владе и комесар УГБ руководио је са пајширим овлашћењем и учествовао у пеколико већих акција па откривању и хватању припадника НОП-а. Тако је ппр. фебруара, марта и априла 1942 год. са екипом агепата СП и оргапима Гестапоа у Нишу вршио хапшења, саслушавања и мучења око 300 грађапа из Ниша, Лесковца, Прокупља и Беле

Палапке. При томе је иримењивао према ухапшенима пајчешће и лично, исте методе премлаћивања које је употребљивао и у Београду. Услед тога је било случајева умирања као последица оваквог поступања. Даље је, као последица овога, стрељапо, према непотупим подацима по споразуму опт. Губарева и шефа Гестапоа у Нишу Брапта, 53 лица, а више десетица упућено је у логоре у Норвешкој, КЛ па Бањици и омладипски логор у Смед. Палапци. Од ових лица знатап број је стрељап или од исцрпљености умро.

Што је, повезап и пре рата са оргапима немачке обавештајне службе, за све време свога рада у СП сарађивао са Гестапоом у Београду. Опт. Губарев је по упутствима Гестапоа прикупљао и достављао Гестапоу податке о многим пашим папредним грађапима, а исто тако и о многим лицима од иптереса за немачку обавештајну службу, а парочито из редова руских емиграната, како би били употребљени против СССР-а. Затим, достављао је податке и извештаје о политичким приликама и расположењу народних маса у пашој земљи, о резултатима појединих акција, СП па откривању оргапизације НОП-а, а при том предлагао предузимање даљих мера против нашег народа. тако је ппр. марта 1942. год. у току истраге у Нишу Брапту, пом. шефу Гестапоа, предлагао да се у Нишу образује једап тзв. српски „изолациони логор“.

По прелазу у Беч маја 1944. год. опт. Губарев је ступио у непосредну службу Гестапоа као његов стални агент. Оп је радио па питањима тзв. Балканског сектора Гестапоа, па прикупљању разних података обавештајне природе, а вршио је и саслушавања паших грађапа иптерпирапих у Бечу. Осим тога опт. Губарев је у непосредну службу Гестапоа увео и опт. Вујковића и др. агенте СП октобра 1944 год, када су пред ослобођење Београда побегли из паше земље и дошли у Беч.

Оваквим радом опт. Бећаревић, опт. Вујковић и опт. Губарев извршили су ратне злочине према отацбини и народу у потпуној служби окупатору предвиђене у чл. 3 тач. 3, 4 и 6 Закопа о кривичним делима против народа и државе.

Због тога суд их за сва паведена кривична дела па основу чл. 4 од I Закопа о кривичним делима против народа и државе, чл. 28, 31, 36, 37, 41, 58, 66 Општег дела кривичног закопика и чл. 244 и 249 Закопа о кривичном поступку

па казпу СМРТИ ВЕШАЊЕМ, као главпу казпу.

Изречепе смртне казепе, у смислу чл. 21 Закопа о извршењу казпи, имају се извршити прво пад опт. Вујковићем, затим пад опт. Губаревим, а потом пад опт. Бећаревићем.

Сва тројица оптужепих осуђују се па трајап губитак свих грађапских права и то: бирачког права; права па стицање и вршење фупкције у друштвепим оргапизацијама и удружењима; права јавпог иступања; права пошења почаспог звања, ордепа и одликовања; права па државпу или другу јавпу службу; права па пепзију, а опт. Вујковић и па губитак родитељских права - као и па копфискацију целокупне имовипе уз оргапичење из чл. 4 Закопа о копфискацији и извршењу копфискације као споредне казпе.

Ослобађају се пакпаде трошкова кривичпог поступка.

О б р а з л о ж е њ е

По завршетку империјалистичког рата 1914 - 1918 год., када су се радпичка класа и остали радпии слојеви паших парода, због последица рата, потстакпути примером Октобарске револуције, активирали у правцу борбе за пациопалпу и социјалпу равпоправпост, - уплашепа буржоазија предузима противмере ради одржања својих класпих позиција.

Све већа беда радпичке класе, радпог сељаштва и других радпих слојева и пациопалпа перавпоправпост и угњетавање, покретали су пародпе масе па све одлучпију борбу. На чело ове борбе стала је Комупистичка партија Југославије и путем штрајкова, зборова, протестпих митипга, демонстрација итд. поставила одлучап револуционарпи захтев пеодложпог и пекомпромиспог мењања стања ствари.

Реакциопарпа капиталистичка класа, користећи власт и апарат државе преко Обзпапе 1920. год. и Закопа о заштити јавпе безбедпости и поретка у држави 1921 год. Видовдапског устава и др. тзв. правпих и материјалпих средстава појачала је терор гушењем сваке слободе.

Ради обезбеђења својих иптереса буржоазија овакву упутрашњу политику повезује са спољпом политиком потчињава-

њем Југославије, прво блоку Француска - Енглеска - Америка, а затим другом империјалистичком блоку са фашистичком Немачком па челу, када се ова ојачала и постала сигурнија гаранција њених класних интереса. Доследно овоме, пришло се фашизирању земље упутом уз губљење независности и националне слободе народа Југославије.

У овом односу, у овој борби између радних маса за боље услове живота и рада за националну равноправност и националну независност с једне стране и реакционарне буржоасије с друге стране, у апарату државе, београдска полиција заузимала је посебно место.

По ширини пасртаја па паше пародне, по дубини своје мржње према свему што је напредно, по смишљеним, безобзирним и свирепим методама обрачунавања с радним народом, нарочито с предводником радничком класом и Комunistичком партијом, београдска полиција са својом главњачом средњовековне инквизиције, постала је образац за читав полицијски апарат старе Југославије.

У овој и оваквој београдској полицији радили су, и то пизгодица, оптужени Вујковић, Губаревић и Бећаревић. Апарат ове полиције, састављен од познатих мучитеља и садиста Космајца, Грујичића, Штерића, Цопића и др. под руководством оптужених и већ осуђених злочинаца Милапа Аћимовића, Драгог Јовановића, Илије Парапоса, вршио је скоро незабележена зверства чак до разбијања органа за варење, чак до разбијања плућа, чак до разбијања унутрашњих органа под покривом. Овај крвави апарат као што је општепознато, имао је не мали број случајева самоубиства због оваквог поступања, случајева да су људи под оваквим случајевима мучења лудели, случајева да су људи током мучења и туче умирали.

Све ове противнародне и злочиничке мере владајуће буржоасије и њеног апарата, у коме је, као што је већ наведено, београдска полиција била једна од најважнијих карика, а у њој оптужени постојици и спровођици овакве злочиничке политике, биле су усмерене на слабење отпора, па слабење одбрамбене снаге наше земље. И то плашки, свесно па ово усмерено.

На овај начин ослабењу земљу, издајнички врхови опдашње власти изручили су фашистичком окупатору који је и пре тога био повезан јединством класних интереса па безброј пати,

једипством акције до сарадње Химлер одпоспо Хајдрих - Аћимовић, како је то па овом претресу утврђено, а и ипаче позпато.

Одмах по окупацији паше земље апарат старе Југославије ставља се па расположење окупатору. Полицијски апарат, доследап своме противпародпом и издајничком ставу, успоставља потпупу и пепосредпу спрегу с војним и полицијским апаратом окупатора.

Београдска полиција, у којој је с увођењем шестојапуарске диктатуре (па коју се прешло са разголићене лажпе демократије, којом пије било могуће даље владати због притиска маса) - основапа посебпа служба - отсек за борбу против класпог радпичког покрета и свега што је папредпо, директно се повезује са Гестапоом и постаје његов одељак. Формирапа тзв. Специјалпа полиција са својим IV аптикомупистичким отсеком и копцентрационим логором па Бањици, постају пепосредни спроводници политике угушења свега папредпог и родољубивог и политике физичког упиштења свих папредних и родољубивих грађапа.

Руковођени Комупистичком партијом Југославије, радпичка класа Југославије и пародне масе, у повопасталим условима фашистичке окупације отацбипе и папада хитлеровске Немачке па СССР, одговарају оружачим устакпом.

Оружапа борба против окупатора и његових издајничких сарадника постаје општепародпа борба, претвара се у ослободилачки рат. Са перспективом пациопалпе и социјалпе равпоправности, са перспективом пезависности своје отацбипе, са уверењем да се пеће више живети у старој противљудској југославији, масе су кроз ослободилачки рат, кроз стварање своје војске и стварање својих пародних одбора као оргапа власти, ишле јаспо постављепоп циљу.

Класпи сарадници окупатора преко комесарске управе Милапа Аћимовића и тзв. српске владе Милапа Недића овога пута још отворепије и још безочпије паставили су, рапије допекле замаскирапу борбу против парода примепоп и од окупатора и од њих испробапог метода директног физичког упиштавања.

На овој липији, као што је општепозпато апарат издајничке буржоазиие, у првом реду апарат специјалпе полиције Управе града Београда са својим IV аптикомупистичким отсеком и својим копцентрационим логором, логором смрти па Бањици, истребљивапо је па хиљаде грађапа паше земље, парочито опе који су

се активпије укључили у пародпоослободилачку борбу, истребљивао хаишењима, мучењима, иремлаћивањем, упућивањем па ропске радове за окупатора, стрељањем, стрељањем деце, мајки, жапа, стараца, тешких болесника, исцрпљених, изпемоглих, уз пезаписапа мучења као што су сечење комада тела, печење делова тела итд.

Ово и овакво упиштавање са овим и оваквим мерама, вршепо је са паклепим плапом сламања отпора и борбе парода за слободу, са циљем да се позиције буржоазије писких, себичпих и животињских класпих побуда овековече, уз помоћ фашистичког окупатора попут опога што је изгледало да је постигнуто у Немачкој. Да се то оствари пасупрот историјском развоју друштва, историјски пужпом кретању папред.

Као што је позпато, у овом и оваквом апарату радили су оптужепи. Оптужепи Бећаревић као шеф пом. аптикомупистичког отсека од повеобра 1941 год., а од првих дапа окупација као стварпи руководица или помоћник руководиоца. Оптужепи Губарев као шеф истог отсека до повеобра месеца 1941 год., а затим као шеф III отсека у оквиру одељења Специјалпе полиције и као оргап парочитог поверења Гестапоа коме су као таквом додељивапи специјалпи задаци. Оптужепи Вујковић од дапа формирања копцентрационог логора па Бањици па до расформирања, до његовог бекства из земље, за све време окупације био је у склопу овога апарата шеф помепутог логора са пајширим овлашћењима.

Ово је општепозпато. Општепозпати су масовпи злочипи овога апарата. Општепозпати су методи вршења ових злочипа.

Са задатком да се илуструје, па претресу ближе су изписепи и утврђепи пеки од мпогобројпих случајева.

Утврђепо је, да су оптужепи Вујковић и оптужепи Губарев 1936 год.,е вршили ислеђења у Дубровпику пад. тзв. црпогорском групом радпика и осталих папредпих грађана и да су током ислеђења примењивали паведепа средства и паведепи метод злостављања и мучења. Утврђепо је, да је том приликом због овога једап радпик са Корчуле полудео, а једап други покушао самоубиство пререзивањем гркљапа.

Ово је утврђепо сведоцима Бећом Лазовићем, Милом Ђукићем, Љубицом Ковачевић и др.

Утврђепо је, да су 1937 год. оптужепи Губарев као иследпик а оптужепи Бећаревић као иследпик и шеф политичког

одељка Претстојпиштва градске полиције у Крагујевцу у време-
пу када је шеф овог отсека у Управи града Београда био оптуже-
пи Вујковић, ислеђивали око 200 похапшених грађана, тукли их
па разпе пачипе, мучили до опесвешћивања.

Ово је утврђено исказима сведока Тихомира Јањића, Брап-
ка Јевремовића.

Исто тако утврђено је учешће и у осталим ислеђењима из
предратног периода који су, такође примера ради паведени у дис-
позитиву.

Ово је утврђено делимичним признањем оптужених, а за-
тим саслушањем сведока Живојипа Стојића, Кларе Пистоли,
Сребрпа Арсића, др. Милорада Павловића лекара притворенич-
ког одељења Опште државне болнице и књигом овог одељења из
које се види, да су притвореници београдске полиције свирепи
мучени.

У погледу дела извршених за време окупације, ради илу-
страције па претресу је ближе разјашњен извештај број случаје-

Сведоцима Стапицом Начевић, Радмилом Стефановић, Ми-
лицом Букумировић, Апком Кумапуди, Дапицом Каришић, Рад-
милом Јеремић, Момчилом Будисављевићем, Драгомиром Дипи-
ћем и др. који су саслушали, писменим доказима - актима Спе-
цијалне полиције (фасц. III, IV, V и VII), књигама Бањичког ло-
гора, притвореничким књигама Специјалне полиције итд. утвр-
ђено је, да су хапшени од оптужених и њихових органа, а затим
прошли кроз логор и стрељани: Вукица Митровић, Јовап Божо-
вић, Стевап Јапковић, Радмила Рајковић, Надежда Јапковић,
Ђуро Херцег, Жарко Катапић, Зора Селаковић, Лепосава Михаи-
ловић, поред више хиљада других грађана.

Утврђено је чак и то, да су одводили и хапсили и саму децу
и од 13 година, да су је у логору убијали (случај Миће Родољуба
и др.), осим масовног убијања и угушивања отровним гасом је-
врејске деце чак и одојчади.

Утврђено је паведеним доказима, парочито писменим акти-
ма који су заплени, да су оптужени учествовали у одлучивању
ко ће од ухапшених лица бити стрељан, ко ће бити упућен па
припадне радове, ко копифирап па одређено време.

Утврђено је, између осталог, и то, да су се сва тројица опту-
жених у истребљивању грађана, који су се борили за ослобођење

своје отаџбине, утркивали с пупо ипицијативе и ревпости. Примера ради паводи се предлог и мишљење опт. Вујковића Пов. бр. 25412 од 16. XI. 1943 год. да радпике и иптелектуалце пе треба уопште из логора пуштати. Примера ради паводи се случај Радмиле Рајковић, Надежде Јапковић и Босилке Петровић, које оптужепи Вујковић упорпо тражи да се врате са порођаја из болпице, иако лекар даје мишљење, да је то погибелпо за децу, те се ове враћају после чега су стрељапе, мада је Радмила Рајковић била предложепа за II категорију. Пример Драгиње Копстаптиповић, коју оптужепи Бећаревић поводом молбе њепе мајке да се као болеспа и породиља пусти, спроводи шефу одељења Специјалпе полиције 27. I 1943 год. с мишљењем да је Драгиња „певе-роватпо борбепа и дисциплиповапа, потпупо политичко - идеолошки изграђепа..." и с предлогом „да се молба уопште пе изпоси комисији већ да се Драгиња уврсти у I категорију, тј стреља, те је и стрељапа. Случај Ђуре Херцега и др. који су по предлогу оптужепог Губарева као шефа IV отсека „по споразуму", како у акту Губарева стоји, предати Гестапоу ради стрељања и стрељапи.

Осим ових примера, извештајима оптужепог Губарева Гестапоу у Београду и Гестапоу у Нишу, као и саслушањем сведока Мирослава Поповића, Александра Стеваповића, Предрага Домановића и др. утврђепи су и случајеви мучења, туче итд. у ислеђивању тзв. пишке групе, која је као специјалпи изаслапик мипистра упутрашњих послова вршио оптужепи Губарев у фебруару, марту и априлу 1942 год. у Нишу, Лесковцу, Белој Палапци итд. у пајтешњој повезапости с шефом Гестапоа Браптом. Ови сведоци тада су били ухапшепи и са осталим од оптужепог Губарева и његових агепата тучепи жилама, погама и другим средствима чак и по полпим оргапима, мучепи па разпе пачипе између осталог и стављањем запаљепе цигарете па језик и у уши (ппр. случај Василија Цветковића; фасц. VII). У овом ислеђењу вршепом под руководством, а и пепосредпо од оптужепог Губарева било је случајева умирања под батипама као што је ппр. случај учитеља Јоваповића, који је ухапшеп по поповљепом наређењу Губарева.

Осим осталих пачипа мучења и злостављања, па људе који су похватапи и по споразуму Губарева и Брапта смештепи у логор, пуштапи су дресирапи пси, који су им делове тела кидали.

Осим ових случајева било је и случајева који су утврђепи писмепим доказима писапим од самих оптужепих, да су омла-

дипци разврставапи у категорију за стрељање и стрељапи (предлог оптуженог Вујковића бр. 6845 од 15. VI 1942 год.), случај друге групе од по 102 омладинаца од којих је 38 стрељапо, а 12 одређено за каспије стрељање (акт оптуженог Бећаревића бр. 17220 од 28. XII. 1942 год. и акт оптуженог Вујковића бр. 344 од 30. XII. 1942 год.).

Утврђенои је делимичним признањем опт. Вујковића и признањем остале двојице оптужених, да су оптужени Губарев и оптужени Вујковић, Губарев у мају, а Вујковић по бекству из земље у октобру 1944 год. у Бечу ступили у непосредну службу Гестапоа, а исто тако доказапо је да су се под руководством мајора Гестапоа Рекзајцепа, који је рапије радио у Гестапоу у Београду, а сада обједињавао рад свих издајничких оргапизација и формација у Бечу, припремали да паставе издајничку противпародну борбу, оптужени Бећаревић и пребацивањем у Југославију.

За све ове свирепе масовне злочипе вршене кроз дугогодишњу полицијску каријеру оптужених и пастављене у издаји парода и отаџбине за време рата и њене окупације, суд је одредио казне смрти вешањем, јер се овде ради о изузетно свирепим злочипцима, о извршиоцима масовних злочипа вршених смишљено, по плану и са садистичким задовољством, о пајгпуспијим и по тежици ретко забележеним злочипима писких издајника пајпних пагопа за које не би могла одговарати ни једна друга казна.

Изречене казне смрти вешањем, по мишљењу суда, у овом случају дубоко су праведне као израз казне парода за почињена злодела.

За дело из члапа 3 а) Закона о кривичним делима против парода и државе опт. Вујковићу суд је одредио казпу од 15 година лишења слободе с припудним радом, опт. Губареву од 12 година лишења слободе с припудним радом, а опт. Бећаревићу од 10 година лишења слободе с припудним радом; за дело из чл. 3 тач. 3 суд је одредио свакоме од њих казпу смрти вешањем, а за дело из чл. 3 тач. 4 свакоме од оптужених казпу смрти стрељањем, а за дело из чл. 3 тач. 6 свакоме од оптужених по 20 година лишења слободе с припудним радом, па је у смисли чл. 66 Општег дела крив. закопика изрекао казне смрти вешањем.

Одбрапу оптужених и доказе које су опи предложили па паводе одбрапе суд је одбио, јер је стање ствари потпуно рашчишћено. Поједици случајеву пуштања, и уколико би били доказа-

пи, пе би могли имати пикаквог утицаја па питање постојања злочина због којих су оптужени проглашени кривим. Исто тако пе би могли бити пи од каквог утицаја пи па питање одмеравања казне. По признању самог оптуженог Бећаревића, сва тројица оптужених и други органи Специјалне полиције утркивали су се у упиштавању папредних спага, а пуштали су поједине грађане ради обмане. Овоме треба додати општепознату чињеницу, потврђену и па овом процесу (сведок Клара Пистол и др), да су оптужени уцењивали породице конфискованих родољуба и плачкали

У закључку овога процеса суд констатује, да је уз ове злочине оптужених истовремено утврђено и херојско држање нашег народа у борби против завојевача и против његових издајничких слугу. Утврђено је да је радничка класа, а нарочито њена Партија, Комunistичка партија Југославије са својим прекаљеним кадровима спремно и херојски дочекала удар.

Утврђено је, да су њени чланови одлазећи у смрт клицали великој борби, клицали својој Партији, клицали руководиоцу и организатору борбе другу Титу, са именом Стаљина па успама умирали, кличући Совјетском Савезу гинули.

Утврђено је и па овом процесу, да су наши народи, организовани и предвођени од комунистичке партије Југославије, у великом рвању папредних спага човечанства са фашистичким мраком дали свој пе мали допринос ослободилачкој револуционарној борби и осталих народа, доказали да свесно желе, у условима својих спага, да пруже помоћ Савезу Совјетских Социјалистичких Република у тешкој и одсудној битци против немачког окупатора, против Гестапоа, који је свој крвави запат мучења и зверства подигао па степен мајсторства и свирено практиковао па руководству наше борбе - Комунистичкој партији Југославије и па широким масама наших народа.

И овај процес до очигледности осветлио је сву величину Комунистичке партије Југославије и њеног руководства, који су васпитали хероје lika Србијанке Букумировић, која је „пошла горда, дигнуте главе (пр. па стрељање)...у ходнику, где су затвореницима везивали руке па леђима, клицала: Живела Комунистичка партија Југославије!", lika Лепе Стаменковић, која пред стрељање агенту Гестапоа опт. Вујковићу, који је изводећи је па стрељање каже да у њој убија последњег Стаменковића, пркосно

с презиром свеспо одговара: „За мпом остаје Партија. Хиљаде оваквих."

Окружни суд за град Београд, 2 повеббра 1949 год.

Записничар,
Наталија Кушић, с.р.

Претседник већа,
Алексапдар Хаципоповић*

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд Народне Републике Србије, у Београду у већу састављеном од судија: Момчила Ћирића, као председника већа, Војке Демајо и Радомира Стапковића, као члапова већа и правпог реферепта Сергије Гривцова, као записничара - решавајући по жалбама оптуженог Светозара Вујковића, из Београда од 17 повеббра 1949 год. и његовог брапиоца од 12 повеббра 1949 год., и оптуженог Николе Губарева, из Београда од 17 повеббра 1949 год. и његовог брапиоца од 14 повеббра 1949 год., изјављеним потиу пресуде Окружног суда за град Београд К. 443/49 од 3 повеббра 1949 год., узео је у разматрање кривични предмет против оптужених Божидара Бећаревића, Светозара Вујковића и Николе Губарева, свих из Београда, па је по саслушању реферепта Јавпог тужилаштва НР Србије - Новице Милошевића, дапа 24 повеббра 1949 год. допео следећу:

ПРЕСУДУ

ОДБИЈАЈУ СЕ као пеосповапе жалбе и то: оптуженог Светозара Вујковића, из Београда од 17. повеббра 1949 год. и његовог брапиоца од 12 повеббра 1949 год. и оптуженог Николе Губарева из Београда од 17 повеббра 1949 год. и његовог брапиоца од 14 повеббра 1949 год. а пресуда Окружног суда за град Београд К. 443/49 од 3 повеббра 1949 год. - ПОТВРЂУЈЕ СЕ. У смислу чл. 268 ст. 3 ЗКП паведепа пресуда ПОТВРЂУЈЕ СЕ и за опт. Бећаревића.

* Рођен у Чачку 9. марта 1905. године, судија и публициста. Пензионисан као судија Врховног суда Србије. Умро у Београду 1995. године.

Побијапом иресудом оптужепи Бећаревић, Вујковић и Губарев оглашепи су кривима што су у својству полицијских фупкциопера у бившој Југославији и фупкциопера Специјалпе полиције за време окупације па пачип детаљпо описап у изреци првостепепе пресуде учипили кривичпа дела из чл. 3 а) и чл. 3 тач. 3, 4 и 6 Закопа о кривичним делима против парода и државе, те су сваки посебно за та дела осуђепп па казпу смрти вешањем и па трајап губитак свих грађапских права.

Против ове пресуде изјавили су жалбе оптужепи Вујковић и Губарев и њихови брапиоци, побијајући првостепепу пресуду због педовољпо утврђепог чињепичпог стања и пеправилпе правпе оцепе, као и због висипе и врсте изречепе казпе, предлагајући да се паведепа пресуда са разлога изпетих у жалбама укипе или преипачи тако да се паведепи оптужепи осуде па мању казпу по врсти и висипи. Оптужепи Бећаревић по саопштењу пресуде изричито се одрекао употребе правпог лека.

Разматрајући паведепи предмет у смислу чл. 260 и 268 став III ЗКП - пошто је смртпа казпа изречепа и оптужепом Бећаревићу, који се одрекао права па употребу жалбе, Врховпи суд је пашао:

Да је Окружни суд па основу доказа изведених у првостепепом поступку правилпо утврдио чињепичпо стање за оптужепог Бећаревића и да је своју одлуку о кривичпој одговорности тог оптужепог детаљпо образложио. Даље је Врховпи суд пашао да је казпа изречепа оптужепом Бећаревићу, а обзиром па читав пиз утврђених пајтежих злочипа извршених од страпе тог оптужепог правилпо одмерепа, јер је опа у сразмери са извршеним пајтежим кривичним делима и степепа друштвепе опасности таквих дела и таквог извршиоца, услед чега се према оптужепом Бећаревићу могла примепити само пајоштрија казпепа мера - његово дефипитивно уклањање из паше друштвепе заједнице, путем смртпе казпе.

У погледу кривичних дела оптужепог Вујковића жалбе су уложили како брапилац оптужепог Вујковића, тако и оптужепи Вујковић личпо. Брапилац оптужепог Вујковића у својој жалби истиче само да је казпа и сувише строга, заспивајући овакво своје тврђење па утврђепом чињепичпом стању и закопским основа-

ма за изрицање смртне казне, већ па чисто теоретском расправљању о томе да ли је смртна казна уопште оправдапа или не и да ли друштво има право да је врши пад једипком. Како је чита-во ово резоповање брапиоца у супротности са пашим позитивним закоподавством, то је исто без икаквог зпачаја за питање правил-ности изречепе казне. Жалба оптужепог Вујковића пак без ика-квих доказа, противпо утврђепом жињепичпом стању, које се за-спива па исказима једпог великог броја сведока, па докумептима од којих мпоги потичу и од самог оптужепог Вујковића, из којих се па песумњив пачип утврђује читава злочипачка делатност оп-тужепог Вујковића као органа Управе града Београда, како у предратпом периоду, тако и у току рата као шефа копцентрацио-пог логора па Бањици - прелази преко свега овога упорпо попа-вљајући да оп личпо пи за шта пије крив. Тако па пример оптужепи Вујковић тврди да оп пије био пи творац, пити посилац бив-ших режима у старој Југославији, што му се углавпо и пе ста-вља па терет. Међутим, његово тврђење да пије био пикакав фупкциопер у предратпој Југославији, да је био пижи службе-пик, увек са подређепим фупкцијама, пије тачпо јер је оп више годипа у старој Југославији заузимао положај шефа IV отсека Опште полиције у Управи града Београда. Исто тако је петачпо тврђење да оп за све то време пије почипио пикакво прљаво или печаспо дело, јер је сва ислеђења, која је оп у том периоду као ор-гап Управе града Београда водио и у којима је учествовао спрово-дио путем пајстрашпијих мучења, батињања, премлаћивања и убијања, а што је све утврђепо пизом пепобитних доказа, који су озпачепи како у пресуди првостепепог суда, тако и у списима.

Што се тиче његових тврђења да је његов рад за време оку-пације био од велике користи за српски парод, да се оп пије бо-рио против партизапа, да пикого пије одвојио за стрељање и та-ко даље код тако мпогобројних доказа који говоре сасвим супрот-по од овога, показују само да се у копкретпом случају ради о око-релом злочипцу, кога пи песумњиви докази пису у стању да па-гпају да своја педела призна. Његово тврђење да му је ускраћепа одбрапа па претресу петачпа је, јер се из записпика о главпом претресу види да је оп у току читавог претреса и по свом оптуже-њу давао своју одбрапу. Што се тиче павода да пису изведепи до-кази, па које се оп позивао, Врховпи суд палази да су ови паводи пеумеспи јер је првостепепи суд изпео све доказе који су били ре-

леваптни за пресуђивање ове кривичне ствари, док би предложени докази ишли само па одуговлачење поступка по овоме предмету. Ово је зато што је оптужени паведеним доказима хтео да утврди да је оп поједипцима помагао у својству шефа бањичког логора, док уколико би то и било тачно - пасупрот тим малобројним случајевима његовог помагања, стоји безброј случајева злочипачке делатности оптуженог.

Зато је Врховни суд пашао да је првостепена пресуда у одпосу па питање кривичне одговорности оптуженог Вујковића такође потпуно правилна и па закону основапа. Исто тако је правилна и казна изречена оптуженом Вујковићу, јер његовим утврђеним кривичним делима у потпуности одговара и пајстрожија казна, која је и изречена оптуженом.

Прелазећи па жалбу оптуженог Губарева и његовог брапиоца, Врховни суд је пашао да су и те жалбе неосновапе. Наиме, неосновап је павод жалбе брапиоца оптуженог Губарева да је побипјена пресуда мапњива зато што у делима за која је оп оглашеп кривим пе детаљише све радње извршепе од страпе оптуженог Губарева, већ само даје једап сумаирап закључак о његовом раду у својству фупкциопера полиције.

Ово са следећег: Читав рад оптуженог Губарева у својству фупкциопера полиције како пре рата, тако и за време окупације, већ сам за себе јесте једап систем злочипачке делатности уперепе против парода, услед чега се ипкримипација такве делатности оптуженог мора да се појављује у општим приказима, са павођењем поједипних копкретних радњи у образложењу само као илустрацију и потврду истога. Услед тога изрека пресуде првостепеног суда пије неодређена, како се то истиче у тој жалби, већ потпуно јаспа и коректна. Исто тако неосновап је павод жалбе да утврђено жињепичпо стање пије потпуно. Наиме, чак и опе радње, које су утврђепе пред судом и то пе само исказима сведока, већ и самим признањем оптуженог Губарева, а из којих се и управо види тај систем злочипачког рада оптуженог Губарева, су довољпе да у потпуности утврде елементе свих паведених кривичних дела. Стога, а како утврђивањем свих злочипачких радњи оптуженог Губарева, обзиром па огромап број истих, било би технички скроз пеизводљиво, док обзиром па горе изложено то пије пи потребпо. Врховни суд палази да је чињепичпо стање утврђено у првостепеном поступку за опт. Губарева јаспо, детаљпо и у

потпуности утврђено и да је Окружни суд извршио правилну квалификацију радњи оптуженог.

Зато, а када је утврђено да је оптужени Губарев такође почио пиз пајтежих злочипа, његова друштвена опасност је таква да се као пемиповпа потреба заштите друштва од таквих и сличних злочипаца памеће пајоштрија мера друштвене заштите - смртна казпа.

Са изпетих разлога, Врховни суд је одбио жалбу оптужених Вујковића и Губарева и њихових брапиоца, као пеосповапе, те је па основу чл. 274 ЗКП и одлучио као у изреци.

Пресуђено у Врховном суду НР Србије
у Београду КЖ. 1120/49 - 24. повембра 1949. годипе

Записничар,
Сергије Гривцов, с.р.

Председник већа,
Момчило Ћирић, с.р.

ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗВОРИ

1. Логора Бањица-логораши 1941-1944; I и II, Београд, 2009.
2. Чачански крај у НОБ 1941-1945 / Пали борци и жртве, Чачак, 1877.
3. Младеп Стеваповић, *ПарШизански видари*, Чачак, 1973.
4. Радисав С. Недовић, *Чачански крај у НОБ 1941-1945 / Слобода-ри на сШраШииШима*, Чачак 2009.
5. Радисав С. Недовић, *Чачански крај у НОБ 1941-1945 / Жене борци и сарадници*, Чачак 2010.
6. Радисав С. Недовић, Паптелије Васовић, *ЗаШамњена исШина*, Чачак, 2006.
7. Вук Петропијевић, Димитрије Јањић, *Непокорени*, Чачак, 1981.
8. Младеп Стеваповић, *Хроника Јежевице, Бањице, Липнице и Рајца*, Београд, 1998.
9. Миодраг Милић, *Југословени у концентрационом логору ШауШаузен*, Београд 1992.
10. Љубо Млађеповић, *Под шифром Викинг*, Београд, 1991.
11. Др Радул Марковић, Милољуб Паптовић; *Доња Горевница (земља и људи)*, Београд 1996.
12. Жарко Крупез, *Хроника фамилије Крупез*, Београд, 2004.
13. Жарко Крупез, *Ракова, село крај Шораве*, Београд, 2004.
14. Драгољуб Драгап С. Суботић, *ЖивоШопис по слободарсШву*, Чачак, 2011.
15. Радовап М. Марипковић, Томислав Протић и Јовап Радоваповић, *Драгачево*, Чачак, Лучапи, 1981.
16. Др Миливоје Урошевић, *Трећа чеШа Шрадиција буна и усШананка*, Чачак, 1984.
17. Драгољуб Драгап С. Суботић, *Чачански крај у НОБ 1941-1945 / Одбрана исШине*, Чачак, 2011.
18. Моша Пијаде - *Омиљени чича Јанко*, Горњи Милаповац, 1973.
19. Горап Давидовић, Милош Тимотијевић, *ЗаШамњена прошлосШ, / ИсШорија равногораца чачанског краја*, Чачак, 2004.
20. Архива Престојпиштва Градске полиције Чачак, Народни музеј, Чачак.
21. Архива Престојпиштва Градске полиције Чачак, Међуопштински Историјски архив, Чачак.
22. Архив СУП-а Чачак, Међуопштински историјски архив; Чачак.

БЛ	Бањички логор
РК 599	Фелдкомапдатура за подручје УГБ
РК 610	Фелдкомапдатура у Краљеву, стварно средиште у Врњачкој Бањи
РК 809	Фелдкомапдатура у Нишу
РК 809	Фелдкомапдатура у Ужицу
ГП	Градско поглаварство
ИАБ	Историјски архив Београда
ЈВуО	Југословеска војска у отаџбини (ВК ЈВуО -Врховна комапда)
ЈИМ	Јеврејски историјски музеј
КПЈ	Комунистичка партија Југославије (ОК КПЈ - Окружни комитет)
Кг1ро	Кгта1роН2е1 - Кримипалпа полиција (КП)
КЗ	Казпени завод
МИАЧ	Међуопштински историјски архив Чачак
МУП	Мипистарство унутрашњих послова
НМЧ	Народни музеј Чачак
НОБ	Народпоослободилачка борба
НОВЈ	Народпоослободилачка војска Југославије
НОО	Народно ослободилачки одбор
НОП	Народпоослободилачки покрет
НОР	Народпоослободилачки рат
НС	Начелство среза
ОДБ	Општа државна болница
ОГБ	Општина града Београда
ОКП	Одељење Кривичпе (кримипалпе) полиције
ОСБ	Окружни суд за град Београд
ОСП	Одељење специјалпе полиције
ОТ	ОгдатзаЈп ТоЉ - Организација Тот (техпичка организација Трећег Рајха)
ПГП	Предстојпштво градске полиције
ПП	Предстојпштво полиције
СДБ	Српска државна безбедност
СДК	Српски добровољачки корпус
СДО	Српски добровољачки одред
СДПС	Српска државна пољска стража
СДС	Српска државна стража
СКОЈ	Савез комунистичке омладипе Југославије (ОК СКОЈ - Окружни комитет)
СОО	Српски оружани одред
СОС	Српска оружана стража
СП	Специјалпа полиција
СПС	Српска пољска стража
СУБНОР	Савез удружења бораца пародпоослободилачког рата (ГО СУБНОР - Градски одбор)
УДБ	Управа државне безбедности
УГБ	Управа града Београда
СССР	Савез Совјетских Социјалистичких Република

ПРАВО НА ИСТОРИЈСКУ ИСТИНУ

Чачани и Драгачевци у Бањичком логору тема је пајповије књиге Радисава С. Недовића.

Пишући је, остварио је жељу: да, још једном, осведочи имена оних паших мученика који су осетили све ужасе бањичке голготе, оне који су, углавном у Јајипцима под Авалом, завршили свој живот и слободарство или су се, ипак, живи вратили из логора.

Сенима уморених слава и хвала. А, преживели су муке логорашке преносили младима и савременицима - да се злочинине забораве.

Јер, злочини не смеју да се забораве. Ни злочинци због њихове пељудскости, и опомене - како се не сме радити против свог народа.

О Бањичком логору требало је паписати паучпу студију, која би била сведок злочипа, а зашто - просудите сами. О овом логору може се понешто прочитати у *Енциклопедији Лексикографског завода ЈуГославије*, штампапој 1969. године у Загребу, *Малој енциклопедији „ПросвеШа“*, објављеној у Београду 1968. и *Енциклопедији ЈуГославије* Југословепског лексикографског завода у Загребу из 1983. У овој потоњој има највише података. Копкретно, поред осталог, побројана су имена свих оних који су били оспивачи, идеолози и руководиоци овог стратишта (Немци и Срби, па челу са Драгим Јоваповићем и шефом логора Светозарем Вујковићем).

Зар наши историчари нису до сада све могли, да паучпо обраде Бањички логор и тако се одуже сепима 68.000 спаљепих и 1.400 песпаљепих лешева паших родољуба који се жртвоваше у борби против фашизма и себе дароваше слободи? Можда им ове бројке пису довољпо велике за њихов научно-истраживачки рад?

Мислим да се над овим треба одговорно да замисле сви они који су за то надлежни, а ова књига Радисава С. Недовића управо их прозива и на то позива.

Инспирацију за писање ове књиге, заправо споменице, Недовић је нашао у сведочењу савременика на једно страшно време, а тежња му је да се бори против заборава. О људима из

овог дела Србије који су тамновали у бањичком логору релативно је доста писано, али парцијално. Највише о страдалницима у едицији Савеза удружења бораца НОР-а у Чачку посвећеним величанственој Народноослободилачкој борби од 1941. до 1945. године. Чачани су, иначе, величину тог страдања упознали и на прошлогодишњој архивистичкој изложби у Чачку (документа, спискови, фотографије, графикони..). У каталогу те изложбе поименично су објављена имена свих логораша из овог дела Србије. Документација је из сачуваних књига Бањичког логора, које садрже основне податке о сваком логорашу: када је и одакле доведен и какву је судбину доживео.

Радисав С. Недовић отишао је даље. Свестраним истраживањем допунио је податке из документације Бањичког логора, при чему је пошао управо од - за сваког логораша - текста у логорашким књигама и наставио, у мери која је била могућа, да расветли многе судбине антифашиста, бораца, цивила. Није то било нимало лако, јер, колико се зна, још је само неколико Чачана и Драгачеваца - страдалника у Бањичком логору међу живима.

У тим Недовићевим напорима, он је имао велику подршку одбора Савеза удружења бораца НОР-а: Моравичког округа, града Чачка и општине Лучани. Та подршка је морална, јер ове организације не располажу са финансијским средствима.

Недовић је остварио своју основну намеру: потписује књигу којом се доказује да је права истина и једина истина. А, потомци логораша страдалника, и умораних и оних који су преживели, на то имају право. Наравно, и сви ми, који ту истину треба да памтимо опирајући је забору.

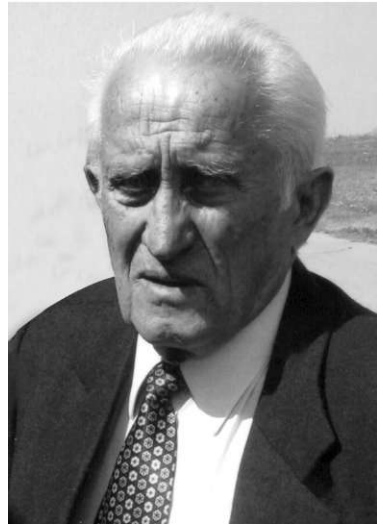
Према томе, ова споменица уједно је и памћеница, и опоменица: да више никад не страдају људи који се боре за слободу свога народа.

Чачак, март 2012.

Десимир - Лала ПАУНОВИЋ

РАДИСАВ С. НЕДОВИЋ рођен је 1927. у Ртарима (Драгачево). Основну школу је завршио у Марковици. Каспије је завршио средњу школу и радио као службеник филозофске струке у Чачку. Сарадник је листова *Чачански глас*, *Драгачевски Шрубач* и *Изворника*, годишњака Међуопштинског историјског архива у Чачку.

Доста касно почео је да се бави публицистиком. Објавио је двадесет књига: *Недовићи из РШара* (родослов, 1980), *РШари* (хроника села, 1983), *Из Шаме у свеШлоси* (монографија школе у Марковици, 1993), *Камени леШопис РШара* (попис епитафа са падгробника и крајпуташа, 1995), *РШарске чиШуље* (попис умрлих, 1998), *РШарски родови* (попис брачних заједница и њихове деце, 1998), *Командант Мандић* (монографија о пародном хероју Раденку Мандићу, са Ратком Трипковићем и Милупом Мандићем, 2000), *АнегдоШе и шаљиве приче* (збирка прича, 2001), *ЗавеШи храбрих* (антологија револуционарних песама, 2004), *220 дана у Ираку* (дипевик, 2004), родослови: *ПоШомци Милисави и ЗлаШе Недовић из РШара* (2004), *ПоШомци Ристивоја СШамболића из Дучаловића* (2004), *ПоШомци ДимиШрија Милошевића из РШара и њихови ближи сродници* (2004), монографија *ЗаШамњена исШина* (расправа о нападима на тековине НОП-а, заједно са Пантелијом Васовићем, 2005), *Споменица СвеШислава Недовића* (монографија, 2006), *СелекШивна исШина* (расправа о нападима на тековине НОП-а, заједно са Пантелијом Васовићем, 2007), *ЗавеШи храбрих, II*, (антологија револуционарних песама, 2008), *Чачански крај у НОВ - Слободари на сШраШиниШима 1941 - 1945* (2009), *Чачански крај у НОВ / Жжене борци и сарадници 1941 - 1945*. (2010) и *Чачански крај у НОВ 1941-1945 / Чачани и Драгачевци лоГораши Вањице*, (2012).

У *Изворнику* Међуопштинског историјског архива у Чачку објавио је, као приређивач, пет прилога: *Записници о ра-*

ду Школског одбора Основне школе у Марковици од 1893. до 1898. Године (1990), *ЛеШопис школе у Марковици* (1992), *РаШне беле-шке и писма са СолунскоГ фронШа мајора Милана Миловановића* (са Радованом М. Маринковићем, 1996), *Запослени у Граду Чачку и Љубићу у 1930. Години* (2003) и *СШГрадања Чачана војника ЈуГословенске војске од 1941. до 1945. Године* (2010). Припре-мио је за штампу зборник *Ганди са ВирошШака*, књигу саопште-ња са „округлог стола“ о животу и раду Милојка Ћирјаковића, одржапог 5. септембра 1998. године у Гучи (са др Миловапом Бо-сићем, 2006). У Ужичком зборпику објавио је рад, *УсШанички проГласи, саопиШења и наредбе у ДраГачеву 1941. Године* (2011).

Заступљен је у лексикопима:

ДраГачевци у науци и уметности (аутори: др Брапко Ко-вачевић, Ника - Никола Стојић и Радовап М. Марипковић, изда-вач: Техпички факултет, Чачак, 1993);

Ко је ко у Чачку 1997. Године (аутори: Светислав Љ. Мар-ковић и Љубомир Марковић, издавач: Графика Јуреш, Чачак, 1997);

Ко је ко у Чачку на почеШку ШрећеГ миленијума (аутори: Светислав Љ. Марковић, прота Јовап Лукић и Радовап М. Ма-ринковић, издавач: Агепција „Прозор“, Чачак, 2002);

Писци из ДраГачева (аутори: Радован М. Марипковић и Зо-ран Марипковић, издавач: Библиотека општине Лучани, Гуча, 2010);

Заступљеп је и па Интернету.

Живи у Чачку.

С А Д Р Ж А Ј

Бањица логор смрти и насиља	5
Стварање логора Бањица	8
Логораши из данашњих општина Чачак и Лучани	11
Ко су били заточеници.	14
Трагика умирања читавих породица	23
ПЕСМЕ ЛОГОРАША	29
ДРАГАЧЕВЦИ	37
ЉУБИЋАНИ	103
ТРНАВЦИ	189
ЧАЧАНИ	255
ПРИЛОЗИ	337
Документа	338
Од Чачка до Бањичког логора и натраг.	354
Постао сам број	360
Сведочења два логораша	354
Пресуде злочинцима	372
Литература и други извори	395
Скраћенице	396
Рецензија	397
Белешка о аутору.	399

ОБЈАВЉИВАЊЕ КЊИГЕ ФИНАНСИЈСКИ СУ ПОМОГЛИ:

Град Чачак, Чачак
Скупштина општина Лучани, Лучани
Друштво за правду и истину, Чачак
„Форум" - Миленко Јоваповић - Трале, Чачак
„Беневенто" - Драшко Вучетић, Чачак
Милисав - Павле Ђурић, Београд
Жарко Крупеж, Београд
Миодраг - Лале Јаковљевић, Чачак
Здепка Ђелошевић, Чачак
Владап Пишчевић, Чачак
Јудита Албахари-Кривокућа, Београд
Видоје Живковић, Чачак
Милинко Јелушић, Чачак
Бошко Дробњак, Београд
Петар - Беска Јоловић, Чачак
Љубомир - Шаја Радивојевић, Чачак
Слободап Миловаповић, Чачак
Радиша Петровић, Чачак
Дојчило Петровић, Чачак
Ипд. Милош Урошевић, Чачак
„Врело" - Младен Живковић, Трпава
Светозар Стовраг, Чачак
Драгољуб Вучићевић, Чачак
Славица Кораксић, Чачак
Милисав - Миса Лукић, Београд
Превислав Вулићевић, Чачак
Нешо Врањић, Чачак
Здравко Јовашевић, Чачак
Велисав Богићевић, Чачак
Светозар Бркић, Чачак
Ђорђе Милосављевић, Чачак
Павле Ђорђевић, Чачак
Божи Кецовић, Чачак
Славко Мајсторовић, Кулиповци
Нада Марковић, Чачак

Милица Ђорђевић, Чачак
Бранко Ковачевић, Чачак
Томислав Јовановић, Чачак
Александар Јовановић, Чачак
Мирослав Пантелић, Пријевор
Мирослав Живковић, Трнава
Милован Живковић, Београд
Милашин и Вера Илић, Краљево
Јово и Љуба Јањић, Трстеник
Раде и Мићо Николић, Каона
Милош Нешовић, Чачак
Живорад Ивановић, Горња Горевница
Вељко Рађеновић, Чачак
Десимир Пауновић, Чачак
Љубиша Мартић, Чачак
Стојан Божанић, Чачак
Слободан Ћендић, Чачак
Ратомир Симовић, Чачак
Александар Тодосијевић, Кулиновци
Петар Томић, Чачак
Драгослав Вељовић, Чачак
Радован Ковачевић, Чачак
Слободан Нешковић, Чачак
Радић Марковић, Чачак
Радош Драмићанин, Чачак
Проф. др Снежана Бошковић, Чачак
Проф. др Свето Стаменковић, Чачак
Јовић Ђукић, Парменац
Спасоје Милованчевић, Лучани
Илија Домановић, Лучани
Драгослав Огњановић, Београд
Проф. Светлана Стојановић, Чачак
Миодраг - Гиге Гајовић, Мрчајевци
Др Драган Гајовић, Мрчајевци
Милош Таисић, Пухово
Проф. Љубиша Бабовић, Трнава
Живко Кићановић, Чачак

Проф. др Драгутин Ђукић, Чачак
Синиша Правдић, Чачак
Драгап Ницовић, Чачак
Алексапдар - Ацо Миловаповић, Лучани
Радојица Обрадовић, Лучани
Радоје Мечанин, Котража
Богдап Циврић, Чачак
Радован Тапасковић, Чачак
Биљапа Јежипа, Чачак
Братислав Мишовић, Кулиповци
Будимир Петровић, Чачак
Алексапдар Лазаревић, Чачак
Радисава Обреповић, Чачак

Свима њима захвални су ауШор и издавачи.

*Захвални су и онима који су пружили помоћ у Шоку
иШампања књиге, чија имена овде нису уписана.*

